Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...1921 оной ...бриин 21-hээ гарана | № 28 (14139) | 1976 оной февралиин 4, среда | Сэн 2 мүнгэн.

XXV КПСС-эй съездые угтуулан

Баргажанай аймагай Уланай колхозой уhа шэрэдэг машиныы жолоошон Михаил Раднаевич Баяндуевые нютагайнь зон ехэ хүндэлдэг юм. Тэрэ холуур байрлаhан малшадта саг соонь, үдэр бүхэндэ уhа зөөжэ, тэдэнэй дунда магтагдадаг, баяр баясхаландань хүртэдэг. Коммунис ажалай ударник хүн иимэл байха ёhотой ха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Р. Баяндуев ээлжээтэ рейсдээ гарахаяа байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ПРОМЫШЛЕННОСТИИН, ТРАНСПОРТ БОЛОН ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ 1976 ОНОЙ

СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

...адай промышленностиин, ...порт ба хэлхеэ холбооной хүдэл...шэд КПСС-эй XXIV съездын ...шийдхэбэринүүдые бодото дээрэнь ...эн, юhэдэхи табан жэлэй даа...нүүдые болзорhоонь урид дүүр...түлөө бүгэдэ арадай социалис ...өндэ эдэбхитэйгээр хабаадал...1975 оной түсэбые бүхыдэнь ...татайгаар дүүргэhэн ба про...шна продукци үйлэдбэрилхэ, ...ээ, арадай ажахын ашаануу...хэ, арадай ажахы болон хүн ...хэлхеэ холбооной хэрэгсэл...хангаха талаар абтаhан со...уялгануудаа амжалтатайгаар ...эн байна.

...шленностиин валовой про...үйлэдбэрилхэ 1975 оной түсэб ...процент дүүргэгдөө. Түсэбhөө ...28,7 миллион түхэригэй про...үйлэдбэрилэгдөө. Нүүрhэ мал...мент, шифер, сонхын шэл, ...двигательнүүдые, гагнагдаhан ...цинуудые, ноохон бүд ба ...продукци үйлэдбэрилэн гаргаха ...түсэбтэ даабаринууд болон ...ис уялганууд үлүүлэн дүүргэг...дай ажахын 330 мянган тон...ашаан түсэбhөө гадуур зөөг...йна.

...жэлэй түгэсхэхы жэлдэ үй...поточно, конвейернэ, ха...томат 40 лини, технологиче...процесс нэбтэрүүлэгдэhэн, ...ехэтэй 1.240 элдэб түхеэрэл...ина болон оньhото хэрэгсэл ...байна.

...ин XXV съездэ зорюулжа ...ЦК-гай гаргаhан «СССР-эй ...жахые 1976—1980 онууд...хэ гол шэглэлнүүдэй» про...хараалагдаhан коммунизм ...ын асари ехэ түсэбүүдые ...ажалшад баяр ба...татайгаар угтан абаа.

...совет арадтал адли Буряа...ССР-эй ажалшад КПСС-эй, тэ...Центральна Комитедэй, нүхэр ...Брежневэй толгойлжо байhан ...Политбюрогой ленинскэ ёhор ...мэргэн политикые халуунаар ...дэмжэжэ, арбадахи табан ...асари ехэ түсэбүүдые бодото ...бэелүүлхэ хэрэгтэ хамаг хү...ээ гаргахаар бэлэн байhан ...нэдүүлнэ.

...дбэриин ашаг үрые дээшэ...ба хүдэлмэриин шанар hай...ын түлөө, 1976 оной арадай ...түсэбые амжалтатайгаар ...түлөө бүхэсоюзна социа...мүрысөөндэ оролсохо зуураа, ...промышленностиин, транс...болон хэлхеэ холбооной пред...ятиудай хүдэлмэришэд, инже...техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба ...хаагшад иимэ социалис уялга...баажа абаба:

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ТАЛААР

— продукци үйлэдбэрилхэ ба ху...да үгэхэ 1976 оной гүрэнэй түсэбые 1976 оной декабриин 28-да дүүргэхэ;

— түүхэй эд, материал, электрын элшэ хүсэ гамтайгаар гаргашалжа, ашаглагдажа байhан ба шэнээр тушаагдажа байhан үйлэдбэриин хүсэнүүдые дүүрэнээр ашаглажа, жэлэй түсэбhөө гадуур 12,0 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн худалдаха, тэрэ тоодо КПСС-эй XXV съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр — 1,5 миллион түхэригhөө бага бэшые;

— арадай ажахын түсэбhөө гадуур 200 мянган түхэригэй приборнуудые, 250 тонно картон, 2 мянган тонно цемент, 500 мянган условно хэhэг шифер, 14 мянган дүрбэлжэн метр ноохон бүд, 1.150 мянган условно баанха эдеэнэй консервэ үйлэдбэрилхэ, 36 мянган тонно нүүрhэ малтаха, 45 мянган кубометр модо бэлэдхэн шэрэхэ;

— ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар даабарие 15 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлhэнэй ашаар продукци үйлэдбэрилгын хэмжээе 80 процентhээ бага бэшээр ехэ болгохо;

— 1976 оной тамаралгын үедэ Байгал далайгаар 1,3 миллион кубометр модо сигара болгон уралхуулха хүдэлмэри хангаха;

— шэрэгдэhэн бүхы модоной 70-hаа бага бэшэ процентые хахад автомат линидэ оруулжа, гэшүүhыень шулаха;

— түсэбтэ даабаринаа гадуур культурна ажаhуудалай ба ажахын хэрэгсэлэй 500 мянган түхэригhөө бага бэшэ хэмжээтэй эд бараа үйлэдбэрилхэ, тэрэ тоодо союзна промышленностиин предприятинуудта — 450,0 мянган түхэригэй, 90 ондоо янзын иимэ эд бараануудые үйлэдбэрилдэг болохо;

— Республикымнай геологууд промышленна хэрэглэмжэдэ ашагта малтамалай 6 уурхай үгэхэ гэhэн уялга абаа.

Үйлэдбэриин ашаг үрые саашадань ехэ болгохо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин шанар hайжаруулха ба өөрынь үнэ сэн хямдаруулха зорилгоор:

— бүтээсэ ехэтэй 830 шэнэ түхеэрэлгэ тодхожо, ашаглалгада үгэхэ, мүнөө ашаглагдажа байhан 126 түхеэрэлгэ шэнэдхэн хубилгаха, поточно, конвейернэ ба хахад автоматна 56 лини үйлэдбэридэ хэрэглэхэ;

— станок, машина болон агрегадуудай халаанай хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг коэффициентые дээшэлүүлхэ;

— техническэ хэмжээ ба шанарыень саг үргэлжэ hайжаруулха зуураа, шэнэ продукци хараалан зохёохо ба үйлэдбэридэ үгэхэ хүдэлмэри болзорhоонь урид дүүргэхэ. Промышленна 120 шэнэ хэрэгсэл үйлэдбэрилдэг болохо, тэрэ тоодо: 1300 тонно ашаа дааха баржануудые, 4А-315 сериин электродвигательнүүдые, гагнагдаhан решетконуудаар хэгдэhэн барилгын хэрэгсэлнүүдые, К-1 маркын хоёр дабхар картон, хубсаhа угаадаг «Белка-10» түхэлэй машина, ВЛ-80Т түхэлэй электровозуудые заhабаридаг болохо;

— программна хүтэлбэритэй станогуудта 150 ондоо деталь бүтээдэг болохо, 1.500 ондоо деталь шудхалаагай аргаар нэмэжэ бүтээхэ, шудхалаагай хэбүүдые түрүү аргаар хэдэг болохо;

— продукциин шанар hайжаруулха талаар Львовско областиин предприятинуудай түрүү онол арга халан абажа, дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри эхилхэ;

— 16 ондоо эд хэрэгсэлдэ шанарай талаар гүрэнэй тэмдэгтэ хүртэхэ ябадал туйлаха. Цементын шанар хараалагдаhан түсэбhөөнь дээгүүр hайжаруулха, шэлэй шанар 0,5 процентээр дээшэлүүлхэ;

—арьбалалта алмалтын, хэрэгсэлнүүдтэ материал багаар гаргашалдаг болохын түлөө шанга тэмсэл ябуулха, 750 тонноhоо бага бэшэ хара ба үнгэтэ металл арьбалха, 1,5 мянган тонно түлишэ, 25 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ арьбалха;

— инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй хэдэг ажалай шанар улам hайжаруулхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ. Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй хубиинь түсэбүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ арга хангаhанай ашаар жэл соо 6,2 миллион түхэригhөө бага бэшэ экономическа ашаг үрэ туйлаха;

— 8,5 миллион түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгэхэ уралан нарижуулгын ба ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ;

— үйлэдбэриин эмхидхэл болон хүтэлбэри саг үргэлжэ шэнэдхэн hайжаруулха, электронно аргаар тоо бодолгын техникэ ба экономико-математическа онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ. Электронно аргаар тоо бодолгын хоёр машина тодхожо, ашаглалгада үгэхэ;

— 12 мянган хүдэлмэришэд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй шадабари мэргэжэл дээшэлүүлхэ, үргэн мэргэжэлэй 8 мянган хүдэлмэришэдые hурган бэлдэхэ, ажал хэдэг 20 мянгаhаа үсөөн бэшэ хүнүүые экономическа hуралсалда хабаадуулха.

ТРАНСПОРТ БА ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ ТАЛААР

— ашаа тээхэ түсэб 1976 оной декабриин 30 хүрэтэр дүүргэхэ, арадай ажахын 85 мянгаhаа доошо бэшэ тонно ашаа түсэбhөө гадуур ябуулха, ашаа шэрэлгын даабарие 200 миллион тонно-километрээр үлүүлэн дүүргэхэ;

— вагонуудай эрьесэ түргэдхэhэнэй, ашаа тээлгын хэмжээе дээшэлүүлhэнэй ашаар 20 мянган вагон сүлөөлжэ, нэмэлтэ ашаа шэрэлгэдэ үгэхэ;

— ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб 0,3 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ, ашаа зөөлгын өөрынь үные 0,2 процентээр хямдаруулжа, 100 мянгаhаа бага бэшэ түхэриг түсэбhөө гадуур олзо оруулха. 1976 ондо сүүдхэ соо электровозой ябасые 1.000, тепловозуудайхие 500 километртэ хүргэхэ;

— автомобильна транспортаар түсэбhөө гадуур 66 мянган тонно ашаа, 220 мянган пассажир шэрэхэ, тэрэ тоодо КПСС-эй XXV съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр — 6 мянган тонно ашаа, 60 мянган пассажир зөөхэ. Ажалай эмхидхэл, оньhожоруулга ба үйлэдбэриин процессүүдые автоматизацилха хүдэлмэри саг үргэлжэ hайжаруулhанай ашаар ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ ... 0,4 процентээр үлүүлэн дүүргэхэ, 50 мянгаhаа бага бэшэ түхэригэй олзо доход түсэбhөө гадуур оруулха;

— агаарай транспортаар ашаа шэрэхэ жэлэй түсэбые болзорhоонь урид декабриин 25-да дүүргэхэ, самолёдуудай коммерческэ аргаар ашаа зөөлгые 2 процентээр дээшэлүүлхэ, 100 мянгаhаа бага бэшэ түхэригэй олзо доход түсэбhөө гадуур оруулха.

Автомобильна харгын предприятинуудай коллективүүд харгынуудые барина ба заhабарилха, искусственна барилга хэхэ жэлэйнгээ түсэбүүдые декабриин 28-да дүүргэхэ гэhэн уялга абаба. Хатуу хушалтатай 127 километр харгы барижа ашаглалгада үгэхэ.

Хэлхеэ холбооной предприятинуудай коллективүүд олзо доход оруулха жэлэйнгээ түсэб декабриин 28-да дүүргэхэ гэhэн уялга абаба. Ажалай бүтээсые 4,5 процентээр дээшэлүүлхэ ябадал хангаха. Түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада оруулдаг албанай хүсөөр табан колхоз ба совхозуудта дотоодынь хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые түсэбтэ оруулангүйгөөр шэнэдхэн хубилгажа үгэхэ. Хяагтын аймагай Хүдэрэ-Сомоной ба Хоронхой тосхонуудта телевизионно дамжуулгын ретрансляторнуудые тодхожо үгэхэ.

Республикымнай промышленностиин, транспорт ба хэлхеэ холбооной предприятинуудай коллективүүд Байгал-Амарай түмэр замай магистралиин барилгатай холбоотой хамаг бүхы хэмжээнүүдые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн уялга абана.

1976 ондо БАМ-да хэрэгтэй хамаг түмэр хэрэгсэлнүүдые болзорhоонь урид бүтээжэ үгэхэ, хүүргэнүүдэй 1.400 тонно түмэр конструкцинуудые, далайн буксир, 21 баржа бүтээжэ үгэхэ, Улаан-Үдэ — Баргажан — Нижнеангарск гэhэн участогто ноябриин 7 болотор олон каналтай телефонно холбоо бариха, Северобайкальск ба Нижнеангарск тосхонуудта телевизионно дамжуулгын ретрансляторнуудые барижа, ашаглалгада үгэхэ.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ тухай партиин шиидхэбэрие бодото дээрэнь бэелүүлэн, Улаан-Үдэ хотын, республикын районуудай бүхы предприяти болон организацинуудай зүгhөө хүдөө нютагуудай ажалшадта хүргэдэг туhаламжаяа улам үргэдхэжэ, 1976 ондо малай байрануудые, социальна ба соёл культурын байрануудые барижа үгэхэ, хүдөө ажахын бар хүсөөр хэгдэдэг ажал оньhожоруулга дээрэ 2,0 миллион түхэригhөө бага бэшэ хэмжээтэй хүдэлмэри хэхэ. Промышленна предприятинуудта минеральна үтэгжүүлгэдэ нэмэлтэ холисо гаргаха экструдерна 50 түхеэрэлгэ бүтээхэ, тэрэшэлэн трактор болон хүдөө ажахын бусад машинануудай 70 мянган түхэригэй запчасть бүтээн гаргаха хүдэлмэри хангаха. Мэргэжэл hайнтай станочнигуудые, наладчигуудые, электригүүд болон бусад мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэгтэнь колхоз болон совхозуудта туhалха.

* * *

1976 оной социалис уялгануудые баталан абаха зуураа, промышленность, транспорт болон хэлхеэ холбооной предприятинуудай коллективүүд «Журам, өөрын журам тогтоохын тула, эмхидхэл, гурим, бүтэмжэтэйгөөр хүдэлмэрилхэ ябадал хаа хаанагүй бэхижүүлхын тула унаhан малгайгаа абангүй хүдэлмэритхэ» гэhэн В. И. Ленинэй захяас хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхэ гээшэ ажалдаа үндэр бүтээсэ туйлаха арга нүхэсэл болоно гэжэ тоолоно. Ажалай журам саашадань улам hайжаруулга, хүдэлмэриин саг гээхэ ябадал усадхалга, ажалдаа ээлэ бусаар ба оhол назагайгаар хандаха ябадалые үндэhэтэhалан усадхалга хадаа ажалшан бүхэнэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай, бүхы олониитын уялга мүн болоно.

Манай Эхэ ороной саашадаа hалбаран хүгжэхын, арад зоной байдал hуудалай улам hайжархын тула үйлэдбэриин ашаг үрые эрид шууд дээшэлүүлхэ ба хүдэлмэриин шанар hайжаруулхын түлөө үсэд нэтэрүүгээр тэмсэхэбди гэжэ Буряад оронной промышленностиин, транспорт болон хэлхеэ холбооной хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба алба хаагшад КПСС-эй Центральна Комитедые, Советскэ правительствые найдуулна.

(Промышленностиин, транспорт ба хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөн дээрэ баталан абтаба).

555 ЦЕНТНЕР ТУШААБА

Хубшэ тайгын холын бэлшээридэ адуун hүрэгөө үбэлжүүлжэ байhан Витимэй совхозой адуушад шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрhөө hайн үрэ дүн туйлана.

Партиингаа XXV съездые ажалай амжалтаар угтахын түлөө тэмсэжэ, январь hарада 555 центнер адуунай мяха бэлэдхэлэй пунктда тушаагаад, гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэй түсэб болзорhоонь урид дүүргэбэ. Энэ амжалтада В. А. Байбородинай хүтэлбэрилдэг бригадын адуушад горитой хубита оруулаа. Тэдэнэр нёдондо зуун гүүн бүхэнhөө дунда зэргээр 72 унага томо болгожо, социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргээ.

Унага, даага түлжүүлхэдээ, мүн гүрэндэ тушаагдаха адуу бэлшээн таргалуулхадаа, түс бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 360 граммаар нэмээжэ, уялгаяа баhал үлүүлээ.

Эрхим үрэ дүн туйлаhанайнгаа түлөө түс бригадын адуушад урмашуулгын түлөөhэндэ гунан адуу абаа.

Г. ЯКОВЛЕВ,
совхозой нэгэдэхи отделениин зоотехник.

Яруунын аймаг.

ҮДЭР БҮРИ—6 МЯНГАН ҮНДЭГЭ

Шэнэ жэлэй гараhанhаа хойшо Кабанскын совхозой шубуунай фермэнүүдтэ мүнөө түрүүшын 30 гара мянган нугаhанай дальбараа абтаад, томо болгогдожо, шахагдажа эхилбэ.

Эдэ нарай дальбарaануудые хоёр hара соо дэгжээн шахажа, түс бүриинь 2 килограммhаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгожо, мяханай комбинадта тушааха юм. Дальбараа олоор абахын тула hайн шанартай үндэгэ баhал олоор абажа инкубаторта тушаахын тула эндэхи шубуушад оролдоно. Даб дээрэ 150 мянган үндэгэ дальбараа болгохоор инкубаторта хэгдэнхэй. Раиса Ержинагай бригадын шубуушад үдэр бүри 6 мянган үндэгэ суглуулна.

А. ХАЛТУЕВ.

Кабанскын аймаг.

ШЭНЭ УЯЛГА

Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ хэхэ ажалайнгаа түсэб табихадаа, манай Хуушан-Загагай фермынхид hаяхан шэнэ социалис уялга абаа.

Байгша ондо бүхы фермээрээ үнеэн бүриhөө 2087 килограммhаа бага бэшэ hү hааха, шэнэ түрэhэн гунжан бүхэнhөө 1800 килограммhаа дээшээ hү hааха гэжэ уялга соо хэлэгдэнэ. Зарим түрүү hаалишадынь бүришье ехэ уялгануудые абанхай. Жэшээнь, Лидия Братенькова энэ жэлдэ үнеэн бүриhөө 2400 килограммhаа бага бэшэ hү абаха гэхэ гү, али нёдондонойхидоо орходоо үнеэн бүхэнhөө 150 килограммаар ехэ hү hааха юм.

Бүхы дээрээ энэ фермын hаалишад 1976 ондо хамта 7477 центнер hү абахын түлөө тэмсэхэ байна.

Н. ХОХЛОВ,
Мухар-Шэбэрэй «Заганский» колхозой партбюрогой секретарь.

ФРАНЦИИН КОМПАРТИИН XXII СЪЕЗДДЭ ХАБААДАХА КПСС-эй ДЕЛЕГАЦИ ОШОБО

...эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. ...(делегациин толгойлогшо), КПСС-эй ЦК-гай ..., Эстониин КП-гэй ЦК-гай секретарь И. Г. ..., КПСС-эй ЦК-гай ... Социалис Ажалай ... М. Г. Попова, ... Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, ... ЦК-гай Уласхоорондын ... даагшын орлогшо В. В. За..., партиин Николаев... ...мон нэгэдэхи секретарь В. А. Васляев гэгшэдhээ бүридэhэн, Советскэ Коммунис партиин ... ФКП-гэй XXII съездтэ хабаадахын тула ... Компартиин ... Комитедэй уряалаар Париж ошохоёо февралиин 2-то Москваhаа мордоо.

* * *

КПСС-эй делегаци тэрэл үдэртөө Париж ерэбэ.

КПСС-эй делегацие ФКП-гэй Политбюрогой гэшүүн, ФКП-гэй ЦК-гай секретарь Г. Плиссонье, ФКП-гэй ЦК-гай гэшүүд Л. Байо, Ж. Вальбон, Ж. Гассиа, Ж. Фабр гэгшэд Парижай Бурже гэдэг аэродром дээрэ угтаа.

СССР-hээ Францида байдаг элшэн сайд С. В. Червоненко угталсаба.

* * *

Делегациин толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленко аэропорт дээрэ буугаад байхадаа, журналистнуудай hаналгада харюу болгон, хэблэлдэ зорюулжа, иимэ мэдүүлгэ хээ: КПСС-эй делегаци Франциин коммунистнуудай XXII съездтэ хабаадахын тула ФКП-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй уряалаар Париж ерэбэ. Империализмын хүсэнүүдтэ, хархис ябуулгануудта эсэргүү, амгалан байдалай, демократиин ба социализмын арюун суртал бодолой түлөө хамтын тэмсэл дотор бэхижэhэн, hаналаа нэгэдэлгын ба хани барисаанай нягта hабагшанууд совет болон француз коммунистнуудые таби гаран жэлэй турша соо холбожо байдагынь элитэ. Манай парти энэ хани барисаае тон шухалада тоолодог.

Совет арад француз арадтай хани ёhоной харилсаагаа тон үнэтэйдэ тоолоно, манай оронуудай хоорондын экономическа, научно-техническэ, соёлой ба бусад холбоо барисаа саашадань хүгжөөхые хүсэнэ.

Манда олгогдоhон арга боломжые хэрэглэн, Парижай улад зондо, Франциин бүхы ажалшан арадта совет хүнүүдэй үнэн зүрхэнэй амаршалга ба hайн hайхан хүсэлэнгүүдые дамжуулнабди,—гэбэ А. П. Кириленко.

(ТАСС).

Зэдын аймагай Ленинэй орденто Борьёогой совхозой механизаторнууд тракторнуудайнгаа 70 процентые, сеялкэнүүдэй, газар элдүүрилдэг бусад зэмсэг хэрэгсэлнүүдэйнгээ 80 шахуу процентые заhабарилаад байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түс совхозой моторист Николай Пенский, Дмитрий Калецкий гэгшэд ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...Гречко „Кавказ" гэжэ сэрэгэй hуралсалда

...эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй ... министр Советскэ Союзай Маршал А. А. ... сэрэгүүдэй корпусой «Кавказ» гэжэ hурал... болжо байhан газарта ..., hуралсалай хүтэлбэрилэгшэдтэй, Закавказиин тугта сэрэгэй командованитай ... hуралсалда хабаадажа байгаа сэрэгүүдтэ хү...на.

Нүхэр А. А. Гречко эндэхи партийна ба Соведүүдэй зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөө.

Түс hуралсалда байлсаhан, Болгариин Арадай Республикын, Грециин Республикын, Румыниин Социалис Республикын, Турциин Республикын ба Югославиин Социалис Федеративна Республикын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй адаглагшадтай СССР-эй обороной министр уулзаба.

(ТАСС).

Залуу уран зураашад элидхэнэ

hаяхан Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ хүн зон олоороо суглараа. Илангаяа залуушуул эндэ олон.

Энэ үдэр Буряадаймнай залуу уран зураашадай выставкэ эндэ нээгдээ. «Залуу наhан», «Зохёол бүтээл», «Мүнөө үе» гэhэн уряатай энэ выставкэ дээрэ залуу урашуулай бүтээhэн уран зурагууд, шэмэглэл гоёолто, мүнгөөр хэhэн зүйлнүүд табигданхай.

—Уран hайханайнгаа удха шанарайнгаа талаар үндэр сэгнэлтэдэ хүрэмөөр бүтээлнүүдые хэжэ, Уран зураашадай холбооной хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байдаг залуушуул манайда олон. hаяхан болож үнгэрhэн РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной VI пленум дээрэ манай зургаан хүн холбооной гэшүүндэ абтаа, — гээд выставкын нээлтэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ, скульптор, Буряадай комсомолой шангай лауреат Г. Васильев тэмдэглээ. — Энэ выставкэ хадаа манай залуушуулай хэжэ байгаа зохёохы ажалай нэгэ ёhоной тоосоон болоно гээшэ ааб даа. Эндэ табигдаhан бүтээлнүүдэй эрхим hайнуудынь шэлэн абтажа, залуу уран зураашадай Бүхэсоюзна выставкэдэ табигдахаар зууршалагдаха юм.

Мүнөө үе сагай агууехэ барилга болохо БАМ-да залуу зураашад ехэ анхарал хандуулжа байдаг. Жэшээлхэдэ, В. Архипов барилгашадта хэды дахин ошожо, ажалай баатарнуудтай танилсаhан, олон зураг болон этюдүүдые асарhан байна. Харин мүнөө үедэ А. Антипкин уран зураашаа Налабардинтай хамта Нижнеангарск ошонхой.

Уран зураашад А. Антипкин, В. Архипов, Л. Лабок, театрай уран зураашан В. Тевелев, мүнгэшэ дархашуул Санжиев, Лубсандоржиев, Жагбаев болон бусад олон залуу урашуулай бүтээлнүүд выставкэ харагшадай анхарал татана.

Манай корр.

ХОНИН БҮХЭНhӨӨ—ХУРЬГА

Эдэ үдэрнүүдтэ Калининай нэрэмжэтэ колхоздо хонидой түл hайнаар абтажа байна. Түсхайлбал, дүршэлтэй хонишон Макар Кузьмич Ивановой отарада түрүүшын 300 гаран хурьгад абтаад, нэгэшье түл гарзалаагүй томо болгогдоно.

Энэ отарада хурьга абалсажа байhан Хавронья Петрова, Мария Пыткина, Вера Будовская, Ирина Юмова гэгшэдэй оролдосото ажалые онсо тэмдэглэхээр.

— Февралиин hүүл багаар бүхы хониднай хурьгалжа дүүрэхэ юм. Байгша ондо зуун эхэ хонин бүриhөө 100-hаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлжэ, тэдэнэйнгээ түс бүриин шэгнүүрые 19 — 20 килограмм болгожо, эхэhээнь hалгааха зорилготойбди. Энэ хадаа КПСС-эй XXV съездтэ бидэнэй бариха бэлэг гээшэ, — гэжэ ахалагша хонишон М. Иванов хөөрэнэ.

Гэрэшэлэн түс ажахын бэрхэ хонишод Валентин Нестеров, Андрей Перловский, Владимир Санжижапов, Иван Разуваев, гэгшэдэй даадаг отаранuудта хурьгад баhал hайнаар абтажа байна. Эдэнэр булта байгша ондо зуун эхэ хонин бүриhөө 100-hаа дээшэ хурьга абахын түлөө мүрысэхэ юм.

В. БОРИСОВ,
аймагай «Бичурский хлебороб» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ПАРТИИН ТҮСЭБ — *арадай хэрэг*

«Байгаалиhаа үршөөл хайра хүлеэжэ байхагүй, харин хүнүүд тэрэнние өөhэдынгөө дураар хубилгажа, хэрэгтэй юумэеэ абажа hураха ёhотой» гэжэ агууехэ Мичурин заахан байдаг.

Хэнэйшье мэдэhээр байгаалиингаа, сагай уларилайшье талаар олон янзын, орёо бэрхэтэй эрхэ байдалда манай ороной хүдөө ажахы эрхилэгдэнэ гээшэ. Зарим газарта уhагүйдэжэ, хүрьhэнэй хаха гантатараа хатажа байхадань, нүгөө тээнь хүн амитанай ябаха аргагүй уhан намаг байха. Мүн шулуу шохойдо дарагдаhан, бургааhа боролжо ургашаhан, hалхинда үлеэгдэжэ, нишэ тиишээ зөөжэ байдаг улаа элhэн болошоhон газаршье ехэ ха юм даа.

Тиимэhээ мүнөө Украинын, Белоруссиин баруун хилэhээ эхилээд, Алас-Дурнын зүүн заха хүрэтэр, хойто сэбдэг хүйтэн Заполяриhаа урда зүгэй Тянь-Шаниин үндэр хадануудта туласа газар hайжаруулха талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

Арбадахи табан жэл соо газарай үрэжэл hайжаруулха, уhалууриин шэнэ системэнүүдые бариха, намаг хатааха талаар бүри ехэ хүдэлмэриин хэгдэхэ байhан тухай КПСС-эй проект дотор уншахадаа, илангаяа бидэ мелиораторнууд бүхы сэдьхэлhээ омогорхон баясанабди. 1976—1980 онуудай туршада орон доторнай гүрэнэй капитальна hомололгын мүнгэ зөөреэр хамта 4 миллион гектар газар уhалха, 4,7миллион гектарта намаг хатааха, 37,6 миллион гектар бэлшээрние уhатай болгохо хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

Манай Худанай совхоз сабшалан, бэлшээриин газараар hэлэ элбэг юм. Урдандаа энэнь hэлэ муу бэшэ ургаса үгэдэг байhаншье haa, хаhа сагтаа мүртэй уhалагдаагүй, хүрьhыень hайжаруулха хүдэлмэриин хэгдээгүй дээрэhээ үрэжэлынь ехээр муудаhан байгаа. Зарим сабшалан дээрэ жэжэ бургааhан ургашаhан, хүбхэндэ дарагдаhан, яяр hобхон, ожорhотой ногоон ургадаг болошоо hэн. Өөдэтэй уhалагдахаяа болиhоор зарим добо газарhаа гектарай оройдоол 3—4 центнер үбhэн абтадаг болоо юм.

Иимэ тулюур байдалтай саашадаа абсахын нашье аргагүй болоо. Тиимэhээ наймадахи, юhэдэхи табан жэлнүүдэй туршада манай совхозойхид сабшалан hайжаруулха тушаа ехэ хүдэлмэри хэжэ эхилээ. Нэн түрүүн түхэреэн жэлдэ хүдэлхэ лугомелиоративна тусхай оньhожоруулагдаhан отрид, мүн сабшалан харууhалха оньhожоруулагдаhан бригада эмхидхээ hэмди. Тэдэнэй хүсөөр үнгэрэгшэ табан жэл соо 2300 гектар газарай хүрьhэн үндэhөөрөө hайжаруулагдаа. Гүсхайлбал, Барти, Жэбхээhэн гэжэ газарнуудта — 1500 гектар, Сагаан-Нуур, Ожорhотодо, Хуурайда 900 шахуу гектар муу ургасатай, бургааhа шугы болошоhон сабшалан хүү сэбэрлэгдэжэ, болдог дошонь тэгшэлэгдэжэ, хахалагдаад, хүрьhэниинь хуу үрбүулагдаа. Удаань тэрэ газар хэдэн дахин элдүүрилэгдээд, олон жэлэй ногооной үрэhэн таригдаа юм.

Тиигэжэ мүнөө совхоз доторнай бүхы 4200 гектар сабшалангай 3200 гектартань олон жэлэй таримал ногоон (житняк, волоснец, костер безостый, хяаг) ургуулагдадаг болонхой.

Ингэжэ муудаhан хүрьhэтэй газарые хахалжа, hайнаар элдүүрилээд, үшөө уhалагдадаг болгожо, ногоо тарихада алишье талаараа ашагтай байба. Нёдондо гандуушаг уларилтай жэл байгаашье haaнь, совхоздо hайжаруулагдаhан 3200 гектар сабшалангай га бүхэнhөө дунда зэргээр 13,7 центнер үбhэн абтаа. Тиихэдээ энэмнай миин хээрын hобхон ногоон бэшэ, харин олон жэлэй таримал, шэмэтэй, набшаhа намаа ехэтэй, хяаг, хилгана ногоон ха юм. Энээнэй ашаар нёдондо 28 мянган центнер hайн шанартай үбhэ абаа, 9700 центнер сенаж дараа, горитой витаминтай ногооной гурил бэлдээ hэмди. Тиихэдэ 370 гектарта ногооной үрэhэ ургуулжа абаабди. 400 центнер үрэhэнэйнгөө хахадыень ондоо ажахынуудта худалдажа, 52 мянган түхэриг олзо оруулаабди.

Зарим луговодууд hайжаруулагдаhан, уhалагдадаг сабшалангhаа бүришье ехэ ургаса абаа. Жэшээнь, үнинэй луговод Степан Петрович Линейцев 100 гектар газарай га бүхэнhөө 33 центнер үбhэ хуряагаа. Мүн бэрхэ луговодууд Будажап Будажапов, Цыбик Дамдинов, Дампил Даржапов гэгшэд тус тустаа даажа абаhан сабшалан дээрэhээ гектарай 18—20 центнер үбhэ абаhан байна. Олон жэлэй ногоо тариhан сабшалан харууhалдаг тусхай оньhожоруулагдаhан бригада (бригадирынь Ч.-Д. Р. Санжижапов) 980 гектар газараа ооhэдөө үтэгжүүлээд, уhалаад, хүрьhэнайнь дээрэхиие hайжаруулаад, га бүхэнhөөнь 11 үлүүтэй центнер үбhэ хуряагаа.

Гэхэтэй хамта hайжаруулагдаhан, ногоо тариhан сабшалангые хабарынгаа үсэдэ садатарынь уhалаа haa бүришье ехэ ургаса абтаха hэн. Мүнөө бүхы сабшалангайнаа оройдоол хахадынь уhалагдана. Заримдаа тэрэниншье уhан хүсэд хүрэдэггүй. Ажахыдамнай гансал Сулхарида оройдоо 400 гектар газар уhалха багахан системэ бии. Харин ехэнхи сабшаламнай юрын лэ hубаг ханаабуудаар хабартаа, зунда уhан урадхуулагдажа, ундалуулагдана.

Сабшалангаа hайжаруулхадамнай, тэрэнээ уhалдаг, үтэгжүүлдэг болоходомнай гүрэнhөө нилээд ехэ туhаламжа үзүүлэгдэнэ, мүнгэ зөөри, машина техникэ, минеральна үтэгжүүлгэ ехэ үгтэнэ. Гэхэтэй хамта энэ хэжэ байhан хүдэлмэреэ саашадань хүсэндэнь хүргэхэ, үшөө ехэ ажал хэжэ, газар hайжаруулгаhаа бүри ехэ ашаг үрэ абадаг болохо ёhотойбди. КПСС-эй ЦК-гай проект соо заагдаhанай ёhоор, арбадахи табан жэлдэ хэгдэхээр харагдаhан асари ехэ хүдэлмэри манайшье совхоздо бага бэшэ нүлөө үзүүлхэ байhанинь дамжаггүй.

Энэ табан жэлдэ ажахыдамнай hаралитай-Жэбхээhэнэй уhалууриин системэ баригдаха юм. Тэндэ 3 мянган гектар газар уhалха инженерна тусхай хаалта боолто hарaантайн эхиндэ баригдаха, олон тоото hубаг хинаабуудай татагдаха газарынь тэгшэлэгдэхэ байна. Эндэ байра дээрэнь шэнжэлгэ хэгдэжэ, 3 миллион үлүүтэй түхэригэй хүдэлмэриин проект зохёогдожо байнхай.

Ойрын жэлнүүдтэ хонидой тусхай 2—3 томо комплекснуудые (тус тустаа 1 мянган хонидой байха) түхеэрхэ байhанаа хараада абажа, hайжаруулагдаhан бэлшээри бии болгохын тула Худанай уhалууриин системые баhал энэ табан жэлдэ барихабди. Улаан Толгой гэжэ газарта Худанай hалаа хааха түхеэрэлгэ табихаар «Росгипроводхозой» проектын организаци (главна инженер А. Г. Москвитин) бэдэрэлгэ-шэнжэлгын хүдэлмэри хэжэ байна.

Энээнhээ гадна, Худан голой урда бээдэ Улаахан-Арал, Хара-Шугы, Улаан-Булаг гэжэ газарнуудта үнеэд, үхэрнүүдые бэлшээхэ 2000 гектар бэлшээри уhалха түхеэрэлгэ, hубаг ханаабууд хэгдэхэ юм. Мүн Хуурайда 500 га сабшалан уhалха инженерна түхеэрэлгэ баригдажа эхилхэнь.

Тэрэнэй хажуугаар бидэ, ажахын мелиораторнууд, механизаторнууд сабшалан, бэлшээриин ургаса эрид дээшэлүүлхын тула ехэ хүдэлмэри хэхэ болонобди. Илангаяа бүхы үбhэ тэжээлээ шэнэ түрүү аргаар hайн шанартайгаар бэлдэхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдаха байна. **Үбhэ хуряажа абаха тусхай хоёр оньhожоруулагдаhан бригада эмхидхэжэ, ехэнхи үбhөө тюк болгон багсалаад, hүүлдэнь автомашина, тракторaар зөөжэ, ехэ шэгнүүртэ шэгнээд, тусхай сарай hарабша доро ябталжа хадагалдаг болохо зорилготойбди. Мүн сабшаhан үбhэ нойтобороор хуряагдаад, ехэ вентилятораар үлеэлгэжэ, ногоовноор хатааха, сенаж болгон дараха гэхэ мэтэ арга үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ушартай.** Мүнөө витаминтай ногооной гурил гаргаха АВМ-65 түхэлэй хүсэтэй агрегат худалдажа абаабди. Тэрээгээр жэлдээ 3500—4000 центнер тэжээлэй ногоон гурил бэлдэхэ аргатай болобо.

Эдэ бүхы шэнэ түрүү онол арганууды үргэнөөр хэрэглэжэ, эрхим шанартай витамин, каротин, протеин элбэгтэй тэжээл бэлдэхэдэг болохо байнабди. Харин мүнөө үбhэ тэжээлэймнай хэды ехэ шэмэ, шанарынь нара, бороодо дэмы хосорно гээшэб!

Үбhэ тэжээлые шэнэ түрүү аргаар бэлдэхэдэмнай тусхай техникэ илангаяа пресс-подборщигууд, к о с и л к а-п л ю ш и л к э н ү ү д, элдэб тармуур, вентилятор гэхэ мэтэ олон хэрэгтэй болохо байна. **Саашадаа газарай үрэжэл hайжаруулха хүдэлмэри бүри үргэнөөр хэдэг болоходомнай, бүлүүр станци, уhа сасан хаядаг түхеэрэлгэ, хүсэтэ тракторнууд, илангаяа бульдозер, БДТ-2,5 түхэлэй хүндэ борной гэхэ мэтэ баhал олон хэрэгтэй болохонь гээшэ. Хэрбээ энээнhээ урагша манай ажахы жэлдээ 5—6 мянган центнер минеральна үтэгжүүлгэ газартаа оруулдаг haa, саашадаа таряалан, сабшалангай ургасые үшөө ехээр дээшэлүүлхын тула лаб 9—10 мянган центнер үтэгжүүлгэ гаргаха хэрэгтэй болоно.**

Эдэ бүхы түсэбүүднай заатагүй бэелүүлэгдэхэ, таряалан, сабшалан дээрэhээ ямаршье жэлдэ баян ургаса абадаг болохо, тунга ногоотой бэлшээри дээрэмнай олон мянган адууhа мал атарлан бэлшэдэг болохо, тиигэжэ мяха, hү, ноохо болон бусад продукци элбэг ехээр абадаг болохобди гэжэ гүйсэд этигэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, парти, правительствымнай табиhан ямаршье ехэ түсэб, зорилго хэзээдэшье хүсэндөө хүргэгдэдэг ха юм.

Б. САНЖИМИТЫПОВ,
Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой ахамад мелиоратор.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

hААЛИШАН ХҮБҮҮН

ҮНДЭР САХЫН оройдо мандуулагдаhан улаан туг ливариин шэмэрүүн жэбэрта намилзан далбана. «Декабрь hарада үнеэн бүриhөө 197 килограмм hү haahaн «Коммунизм» колхозой Хүhэн хушуунай МТФ-гэй коллективэй хүндэлэлдэ Ажалай алдар солын туг үргэдэбэ» гэжэ доpoxи табсан дээрэнь хадагдаhан хабтагай дээрэ бэшээтэй.

Нарhата тосхоной түбтэ оршодог партиин райкомой хоёр дабхар шулуун байшангай урда мандуулагдаhан энэ тугай хажуугаар гараhан хүнүүдэй зарим нэгэниинь хабтагай дээрэхи бэшэгыень уншаад, «Байза, энэмнай Үльдэргын колхозой эгээл холын фермэ бэшэ гү даа? Холошье haa, нэрэ солонь түбэй газар хүрэтэр дуулдажал байна гэшэ. Ажалша бэрхэ хүнүүд тэндэ хүдэлнэ ёhотой.» — гэжэ омогорхон хөөрэлдэhөөр саашална...

Үбэлэй hарануудта hү ехээр haaxын түлөө мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гараhан тус МТФ-гэй малшадай коллективэй нэгэ гэшүүн тухай хөөрэхэ хүсэлэн түрөө hэн. Тиихын тулада түрүү фермын үбэлжөөн хүрэтэр холын харгы гаталха хэрэгтэй байгаа.

Аймагай түб Нарпатаhаа баруулжаа Дархитын дабаа дабажа, Харха, Мужыха, Энэ тын адагай талануудые hото гараhан харгы Удын голой [illegible]

[illegible]

Дулаан байра соо зэргэлүүлэн уягдаhан үнеэдтэе тэд буряадынь [illegible] хүлэнэ. Тэдэнэй дунда дундуураа бэстэй залуу хүбүүнэй габшагай тур-гөөр ажаллажа ябахыень анхаран харахаар. Энэмнай hаалишан, коммунист Доржо Дугданов гээшэ. Үглөөнэй 5 часhаа тэрэ ажалаа эхилээ hэн. Тэжээлэй цехhээ дүүжэн харгыгаар асарагдаhан бүрдүүг үнеэдтэе хубаажа үгөө. Тиигээд үнеэдээ haaжа эхилээ haaб даа. Үбhэ, hолоомоор малаа эдеэлүүлhэнэй, уhалhанай удаа үнеэдэйнгээ хэбтэрние сэбэрлэжэ, хуурай дэбдихэр хээ.

Үглөөнhөө хойшо эсэтэрээ хүдэлөөшье haaнь, энэ үдэрэйнь ажал үшөөл ехэ. Haaгдадаг үнеэдтэе силос хубааха. Тиигээд үдэшын haaм. Удаань үбhыень тараажа үгэхэ. Игэжэ ехэл сүлөөгүйхэн ажалайнгаа үдэрые залуу hаалишан үнгэргэнэ. Бусад hаалишадтай адли тэрэ 20 үнеэдые даажа абаад, hайнаар харууhалхын, hү ехээр haaxын түлөө тэмсэжэ байна бшуу. Хүбүүн наhаараа залуушье haa, ажабайдалайнь намтар ажалай арюун замhаа эхитэй юм.

Доржо Дугданов 1969 ондо арбадахи класс дүүргээд, дээдэ hургуулида ороxo haнаатай, шалгалта барихаар бэлдэжэ байгаа. Фермын зуhаланда эжытэйнь сугтаа хүдэлдэг нэгэ hаалишан амаралтада гаража, тэрэнэй үнеэдые haaxa хүн дэб гэhээр олдоботүй. Харин бусад hаалишадай үлүү олон үнеэдые haaxa аргагүй байхадань, ээзэгүй үлэпэн бүлэг үнеэдые Доржо үдэшэ үглөөнинь haaдаг болобо. Багаhаа хойшо фермэ дээрэ зун бүхэнние тэрэ үнгэргэдэг [illegible]

[illegible] 1534 кило-грамм hү haahaн haa, хойто жэлынь — 1800-да, харин 1975 ондо 2.000 килограммда хүргөө бшуу! Залуу hаалишан hү ехээр haaxa дүршэл, түрүү технологи тухай брошюра, элдэб статьянуудые ходол уншажа, мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байдаг. Тиихэ hуурай лимы Дулма Бошиктуевнагай, түрүү hаалишад Бальжима Будаева, Дулмажаб Бадмаева гэгшэдэй баhал дүршэлые анхарангүй яажа байлтайб. Ажалай ними натай орпоп байдалда колхозой үйлэдбэри дээрэ шэнэ түрүү хүн урган гараа бшуу.

Үнгэрhэн жэлэй мал парада болоhон партиина суглаан дээрэ колхозой коммунистнууд Доржо Дугданович Дугдановые өөhэдынгөө зүрхэдэ нэгэн дуугаар обаhан hүүлээрнь тэрэнние аймагай партиина конференциин делегадаар hунгаhан байха. Доржо Дугданов hайнаар ажаллаhаа гадна, ниитын даабаринуудые эдэбхитэйгээр дүүргэдэг. Арадай хиналтын постын гэшүүн тула haahaн hүнэй шанар дээшэлүүлхэ, малай харууhалга, эдеэлүүлгые шалгаха хэмжээ ябуулгануудта ходол хабаадалсадаг. Холын фермэ дээрэ ажаллажа байбашье, орон дотор, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ боложо байhан hониндуудые Доржын ходол мэдээд байдагынь шэнэ үеын эрдэм hургуулитай хүнэй шанжэ шанарые элирхэйлнэ. Тэрэ жэл бүри «Огонёк», «Байгал», «Монголия» жур-[illegible]

[illegible]

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.
Яруунын аймаг.

Ивалгын ОПХ-гай ахалагша хонишон Степан Доржиевич Бадмаев жэлhээ жэлдэ ажалай үндэр амжалтануудые туйладаг юм. Үнгэрэгшэ жэл зуhаг хониной отара харууhалха үедөө хонин бүриhөө 4,5 килограмм ноохо хайшалаа. Малайнгаа тоо толгой 98,9 процент бүрин бүтэн ондо оруулаа hэн.

Түрүү хонишон арбадахи табан жэлэй түрүүшынгээ жэлдэшье hайн үрэ дүнгүүдые туйлахаар зорижонхой хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонишон С. Д. Бадмаев.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

АМАРАЙ ОБЛАСТЬ. Бурейскэ ГЭС-эй баригдаха газарта «Ленгидропроектын» экспедици бэдэрэлгын хүдэлмэри ябуулна. Талаканска хоолойдо баригдаха станциин хаалта 142 метр үндэртэй байха юм.

Бурейскэ ГЭС — Алас-Дурнын энергетическэ дүхэригэй бүлэгтэ ороно. Энэ станциhаа Байгал Амарай түмэр замда, промышленна болон хүдөө ажахын бүлэг барилгануудта ялшэ хүсэн дамжуулагдадаг байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бурейскэ ГЭС-эй барилгын эхилхэ Талаканска хоолой шадар.

ТАСС-ай фотохронико.

28 МЯНГАН ПОРШООНХО

Байгал-Худариин гахайн фермын коллектив абаhан түсэб, уялгануудаа жэл бүри амжалтатай дүүргэдэг юм. Тус фермэ эмэ гахай үсхэбэрилдэг гээшэ. Тиимэhээ поршоонхонуудые дүрбэ hаратай болотор түлжүүлхэ гээшэ тэдэнэй гол зорилго болодог.

Үнгэрhэн табан жэл соо 26.700 поршоонхо түлжүүлхэ түсэбтэй haa, 27.900-е томо болгожо ондоо цехтэ тушааhан байна. Поршоонхо бүхэнэй шэгнүүрые нэмэхэ талаар түсэбөө баhал амжалтатай дүүргэ.

Фермын хүдэлмэри цехэй гуримаар эмхидхэгдэдэг.

Энэ фермэдэ түрүүшүүл олон. Жэшээнь, М. Н. Илюсина табан жэл соо 3.700 поршоонхо түлжүүлхэ түсэбтэй haa, 4.638-е абажа шадаhан байна. Тиихэдэ түрүү гахайшад Н. Е. Хамуева, К. Н. Бодилёва, У. С. Англичанова гэгшэд баhал ехэ амжалтануудые туйладаг юм.

Поршоонхонуудые томо болгодог цехтэ дүрбэн хүн хүдэлнэ. Эдэнэр поршоонхонуудай шэгнүүр табан жэл соо хамта 3.512 центнерээр нэмээхэ түсэбтэй haa, 4.180 центнертэ хүргэhэн байна. Түрүү фермын коллектив оло дахин социалис мүрысөөндэ илажа гараhандаа, грамотануудаар болон үнэтэй бэлэгүүдээр шагнагдаа hэн. Эндэхи гахайшад ерэхэ табан жэлдэ бүри ехэ амжалтануудые туйлаха хүсэлэнтэй. Тиихын тула арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 6.200 поршоонхо түлжүүлхэ, 1.850 центнерээр шэгнүүрыень нэмээхэ үүргэ абажа, тэдэнээр хүсэ шадалаа зориулжа хүдэлжэ байна.

Д. ДЫЛГЫРОВ
Кабанскын аймаг

САБШАЛАНДАА ХАРЮУСАЛГАТАЙГААР ХАНДАБАЛ...

Мүнөө бүхы ажалай бүтээсые, шанарые hайжаруулха гэhэн эрилтэ парти, правительствын тоггоол ба арбадахи табан жэлэй түсэб соо табигдана гээшэ. Гэбэшье зарим совхозууд мүнөө болотор газар уhаяа эдлэлгэдэ хайша хэрэгээр хандаhан зандаа.

Энэнь юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, сабшалан, таряалан үтэгжүүлхын түлөө оролдолго тоншье муугаар табигдана. Жэшээнь, Хэжэнгын аймагай «50 лет Октября» совхозой бүхы сабшалангынь Худанайнгаа зүүн бэедэ Хориин аймаг хүрэтэр горитой газар эзэлдэг гээшэ. Урдань гараар малтажа, ханааб татаад, Худан голhоо уhа урадхуулжа уhалаад, hайнаар шэбхэ тараагаад, энэ сабшалангhаа ехэ ургаса абтадаг байhан юм. hүүлшын жэлнүүдтэшье энэ газар уhалагдана, теэд юундэ hайн ургаса туйлагданагүйб? Мүнөө газарынь ондоо болоо бэшэ. Гансал наг шэбхэ эндэ эдхагдахаяа болишоо ха юм.

Наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдабашье, зүбөөр, нэгэ жэгдээр тараагдажа шадагданагүй. Обогор занданъ орхижорхиходонь, тэрэнь газараа бүришье муудхаажархина. Мүн ёhотой минеральна үтэгжүүлгэ асархадань, тэрэнь тэрэл буулгаhан газартаа үбэлжэдэг, зуhадаг байна. Иимэ ушарhаа боложо, жэлhээ жэлдэ үбhэн багаар абтана, сабшалан муудана.

Мүн Хориин аймагай Үдын совхоз жэлhээ жэлдэ үбhөөр ехэ ядалдадаг, холын газарhаа үбhэ, hолоомо худалдажа абаха ушарhаа туйлай ехэ гарзада ородог байна. Тиимэhээ Үдын совхозой газар үрэжэл муутай гэжэ алдаршанхай. Үнэндөө муушье газартай бэшэ байха. Газарhаань болоно бэшэ, тэрэнээ хүсэд эдлэжэ, үтэгжүүлгэ hайнаар хэхэгүйдэнь газар өөрөө хайшан гээд hайжархаб даа?

Жэшээнь, Үдын совхозой 3-дахи отделени Доодо гол гэжэ нютагта оршодог байна. Энэ нютагай 400 гаран гектар сабшалангhаа 6 мянга гаран центнер үбhэн үнгэрэгшэ жэлдэ хурлагдаhан юм. Энэ хадаа оролдосотой бэрхэ луговод Доди Аюржанаевай оролдолгын хүсөөр абтаhан болоно. Иимэ hайн сабшаланда үшөө ехэ хүсэ табижа шадаа haa, ямар ехэ үбhэн абтаха байгаа гээшэб? Энээн тухай сабшалан, таряаландаа хайша хэрэг хандадаг ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд hайса боложо үзэг лэ!

Ц. ТОКТОХОЕВ.
Хори.

АЛАС-ДУРНАД[illegible]

Арад зоной эдэбайдалай материальна болон [illegible] хэмжээе дээшэлүүлхэ гэhэн Коммунис партиин [illegible] сэбые саашадань бэелүүлхэ түсэбтэ арбадахи табан [illegible] гол зорилго болоно. Хүнгэн, эдеэ хоолой, мяхан[illegible] промышленностине 22—32 процентээр хүгжөөхэ, [illegible] ажаhуудалай ба hуудал байдалай эд бараа 1,6 дахин [illegible] үйлэдбэрилэн гаргаха гэжэ «СССР-эй арадай [illegible] 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд» де[illegible] раалагдана.

Бүхы совет арадтал адли Алас-Дурна хизаарай [illegible] шад партиин XXV съездэ зорюулжа, КПСС-эй [illegible] гаргаhан проектые анхаралтайгаар шэнжэлэн [illegible] гадна, арадай хэрэглэлэй элдэб янзын, hайн шанар[illegible] бараа үйлэдбэрилэн гаргаха талаар хэмжээ ябуул[illegible] хараална.

«ВОСТОК» ГЭhЭН ТЭМДЭГТЭЙГЭЭР

Хабаровскын «Восток» гэжэ ойдолой нэгэдэлэй конвейерhээ шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдhээ лэ hайхан [illegible] эхилбэ. Энэ таарууhан [illegible] хубсаhан гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй.

Юhэдэхи табан жэлэй туршада предприятиин 26 зүйлэ дундатэ тэмдэгтэй болоhон юм. Эхэнэрнүүдэй платин, үхибүүдэй хубсаhан [illegible] хүртэhэн байна. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ «Восток» нэгэдэлэй өйдэлшэд hайн шанартай, нёдондоройхиhоо хахад миллион түхэригэй үнэ сэнтэй эд бараа Алас-Дурнын болон Сибириин магазинуудта эльгээхэ гэhэн уялга абаа.

Предприятида долоон хоног бүхэндэ «Шанарай үдэр» үнгэргэгдэдэг. Үйлэдбэриин бүхы участогуудта «Эрхим мэргэжэлтэд» гэhэн урда[illegible] ябуулагдана. Эрхим коллективүүдэй дүршэлые шалгаха дэлгэрүүлхэ штабууд цехүүдтэ байгуулагданхай.

Алас-Дурнынхидай оёхо хубсаhанай хэбүүдые нэгэдэлэй туршалгын тасагай уран зурагшад-модельерүүд бэлдэдэг. Үнгэрhэн жэлдэ уран зураашад — конструкторнууд мянга гаран ондоо хубсаhанай хэб зохёожо, дурадхаhан байна.

Н. ЛАГУНОВА,
ТАСС-ай корр.
Хабаровск.

ГУТАЛШАДАЙ ШЭНЭ ЗҮЙЛНҮҮД

Приморийн арhан гуталай нэгэдэлэй коллектив КПСС-эй XXV съездын нээлгэтэр юhэн ондоо түхэлэй шэнэ гутал оёхо байха хараална.

Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдhээ хилэн шэнэ гуталнууд конвейертэ табигдаба. Эрэшүүлэй, багашуулай гуталнууд магазинуудта эльгээгдэбэ. Эдэ гуталнуудые [illegible] арга [illegible] ёhон бэлэ. Эдиршүүлэй спортивна гутал түрүүшынхеэ [illegible] [illegible] гутал шэнэ аргаар оёгдодог болоо.

Нэгэдэлэй гуталшад шэнэ жэлдэ 510 мянган паар, 1975 онойхиhоо миллионоор олон гутал оёжо гаргаха юм. Далан ондоо зүйлэй гутал эндэ бүтээгдэнэ.

А. ГУЛЯНСКИЙ,
ТАСС-ай корр.
Уссурийск.

ВЛАДИВОСТОГОЙ ШААЖАН

Владивостогой ороной зүүн [illegible]

[illegible] тэгдэхэ. Мүнөө үеын [illegible] тэдэ таарамаар станок[illegible] нэ цехтэ тодхогдоо, [illegible] рэй линиинүүд хүдэлэ[illegible]

Хабаровска хизаарай [illegible] модоной ажахынуудта [illegible] хэрэглэлэй эд бараа [illegible] рилэн гаргаха оньhо[illegible] лагдамал 29 цех бай[illegible] даа. Тэдэнэр 30 онзо[illegible] магазинуудта эльгээхэ [illegible] дабhалха боошохоо [illegible] загаhа бариха хахуу[illegible] тэр эндэ бии. Шэнэ [illegible] жэлэй туршада Байгал[illegible] рай түмэр замай район[illegible] иимэ цех бии болгох[illegible] сэбтэ табан жэлэй тү[illegible] жэлдэ ямар зүйлнүүд [illegible] лэдбэрилэн гаргадаг [illegible] асуудал шиидхэгдэнхэ[illegible]

Н. ПЕРЕПЕЛИЦ[illegible]
ТАСС-ай [illegible]
Мухен поселок
Хабаровска хизаар[illegible]

УРАН ГАРТАН[illegible] БҮТЭЭhЭН ЗҮЙЛ[illegible]

Амар мүрэнэй эрье[illegible] рикаhан Джари тэжэ [illegible] тосхондо уран гартан [illegible] даг. Е. Ким, Л. Ходж[illegible] шадай уран гараар бү[illegible] hэн дулаан, хүнгэн [illegible] тал, бургааhаар гүрэ[illegible] зина хүн бүхэнэй [illegible] татана. Джари тосхон[illegible] гартанай мастерской[illegible] жэ, эндэ бүтээгдэhэн [illegible] нүүд мүнөө магази[illegible] эльгээгдэхэ болобо. [illegible] оройтой, национальна [illegible] лата зурагтай түрүү[illegible] хайнууд бэлэн боло[illegible] энэ шухаг зүйлнүүд [illegible] дэжэ байна.

Арадай уран гарта[illegible] зоборилгын Джари[illegible] терской Хабаровска хи[illegible] хи арбан табадахи [illegible] сион болоно.

А. ПЕТ[illegible]
ТАСС-ай [illegible]
Джари тосхон
Хабаровска хизаар

ОН МОДОТО ХОТ[illegible]

[illegible]

Эрдэм бэлиг — эрхим баян

Манай республикын багшанар КПСС-эй ЦК-гай проектые үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ байнхай. Тус хуудаһанда арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй һанамжануудые толилбобди.

„Бүгэдэ нииитын дунда эрдэм хүгжөөхэ, һайжаруулха. Дунда һургуулида һуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээ дээшэлүүлхэ. Залуушуулда мэргэжэл олгуулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха. Багшанарай кадрнуудые бэлдэлгын, мэргэжэлыень дээшэлүүлгын шанар һайжаруулха“.

(Партиин XXV съездэдэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гарагаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проектһээ).

7 миллионһоо үсөөн бэшэ һурагшанарай һууритай, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта 4,5 шахуу миллион һууритай һургуулинуудые 1980 он болотор баригдаха юм.

КАБИНЕТ ТУХАЙ

Научно-техническэ дэбжэлтын улам хурдан боложо байһан үе сагта юрэнхы эрдэмэй һургуулиин үүргэ дээшэлхэ ёһотой. Тэрээн тушаа XXV съездые угтуулан, КПСС-эй ЦК-гай гарһан проект соо ингэжэ хэлэгдэнэ: «Бүгэдэ нииитын дунда һуралсал хүгжөөхэ, һайжаруулха хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ».

Эдэ үгэнүүд дунда һургуулиин багшанарта сэхэ хабаатай гээшэ ааб даа. Тиимэһээ ном заалгын шанар һайжаруулха арга боломжые бэдэрхэ, али болохоор оролдохо уялгатай болонобди.

Ном заалгын шанар һайжаруулха хэрэгтэ һуралсалай кабинедүүд ехэ үүргэтэй гэжэ мэдээжэ. «Бүхы дунда һургуулинуудта һуралсалай кабинедүүдые хэрэгтэй соонь бии болгон түхеэрхэ», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталһан «Залуушуулай бүгэдэ нииитын дунда һуралсалда оролгые түгэсхэхэ, юрэнхы эрдэмэй һургуулине саашадань хүгжөөхэ тухай» гэһэн тогтоол соо хэлэгдэнхэй.

Би өөрөө Яруунын аймагай Нарһатын дунда һургуулида ород хэлэ, литература заадагби. Манай һургуулида ород хэлэнэй литературын зургаан кабинет бии. Тэдэ зургаанай нэгэниинь шэнэ байшан соо түхеэрэгдэнхэй. Тэрэ кабинедые би даадагби.

Юундэ ород хэлэнэй кабинедтэ ехэ анхарал хандуулагданаб гэһэн асуудалда харюусаһанай үлүү бэшэ аал даа. Мүнөө үедэ ород хэлэн дэлхэйн томо хэлэнүүдэй нэгэн болоо. Ород хэлэ мууса мэдэбэл, эрдэм техникын хүгжэлтын алхамһаа таһарха жэшээтэй г. м.

Минии даадаг кабинет наратай, һайн хажууда түхеэрэгдэһэн, тиимэһээ дулаахан даа, хүдэлхэдэ аятай юм. Үнгэ будагыень зохилдуулха гэжэ оролдообди: шалань ногоон, хана, һурагшадай столнууд сайбар ногоон. Сэсэг элбэгээр таринхайбди. Кабинедэй дотор тала иимэ байхадаа, хүүгэдэй психологидо һайнаар нүлөөлдэг, ажалай урма түрүүлдэг гэжэ ажаглагдаа.

Гоё һайханай эрилтые хазагайруулангүйгөөр, ханынгаа зай бүхэнине туһатайгаар хэрэглэхэ гэжэ оролдонобди.

Һурагшадай ара талын ханада бэе бэеэ һэлгэжэ байдаг гурбан стенд бии. Тэдээндэ табигдадаг материалнууд үзэгдэжэ байһан темэдэ тааруулагдадаг. Жэшээнь, «Игориин полк тухай үгэ» гэһэн зохёол гараха үедөө «Ород дайдын түлөө» гэһэн стенд бэлдэдэгбди. Харин «А. М. Горький» гэһэн темээр хүдэлхэдөө, «Революциин шуурга ерүүлэгшэ» гэһэн стенд эмхидхэхэш. Ингэжэ үзэжэ байһан бүхы темэнүүдтэ материал суглуулаабди.

Дундахи стендынь «Ород литература ба ородой революци» гэжэ нэрлээтэй. Тус стенд гурбан хубитай. Хуби бүхэнэйнь Россида болоһон эрхэ сүлөөгэй хүдэлөөнэй гурбан үедэ зорюулагданхай юм.

Хажуу талын ханада дээшэ, доошонь гонзойлгон хаһэн хоёр рейкэ элдэб юумэ харуулхын тула хэрэглэгдэдэг. Жэшээнь, А. С. Пушкинай зохёохы ажаябадалые шудалха үедөө тэрэнэй намтарые харуулһан зүйлнүүдые иимэ темээр хубааралан табяа һэмди: «Поэдэй балшар болон эдир наһан», «Пушкин Петербургда», «Урда зүгтэ сүлэлгэдэ байхадаа, Пушкинай яажа ажаһууһан, юу зохёоһон тухай» гэхэ мэтэ.

Урда ханадаа классайнгаа самбаран хоёр хажуугаар, тээ дээхэнүүр А. М. Горькиин «Бүхы гайхалтай юумэнүүдһээ ном хадаа эгээл ехэ гайхамшагта юумэн», Дидрогой «Хүнүүд ном уншахаяа болихолоороо, бодолоо гүйлгэхээ болишодог юм» гэһэн үгэнүүд хадаатай. Түрүүшын үгэ доро номууд табяатай, хоёрдохиин доро класһаа гадуур уншагдаха номуудай список үлгөөтэй.

Кабинедэй гол шэглэл юун бэ гэхэдэ, һурагшадые номдо дуратайгаар хүмүүжүүлгэ, ном зүбөөр уншуулжа һургалга болоно. Энэ зорилгоёо яажа бэелүүлхэб? Нэгэдэхеэр, ном суглуулжа, өөрын сантай болообди. Юрэдөө, һурагшын кабинет соо орохоодо, нюдэндэнь номууд лэ тудалдаха. Номууд стеллаж дээгүүр табяатай байха. Тиимэһээ һурагша бүхэн өөрөө тэндэһээ шэлээд уншаха аргатай юм.

Хоёрдохёор, ном уншалга тухай, агууехэ хүнүүдэй ажабайдалда номуудай үүргэ тухай хэлэгдэһэн үгэнүүдые ходо оложо, хүүгэдэй харахаар газарта хадажа байдагбди. Ном тухай хөөрэлдөө ходо хэнэбди.

9-дэхи классай һурагшадай дундаһаа библиотекарьнүүд томилогдодог. Тэдэнэр һурагшадай гэртээ уншахыень ном үгэхэһөө гадна, номуудаа олон болгохо тухай һанаагаа зобохо уялгатай. Мүнөө үедэ кабинедтэмнай 500-аад ном суглараанги. Гадна үхибүүд элдэб жэлнүүдэй 56 роман-газетэ суглуулаа.

Кружогой гэшүүд хоёр жэлэй туршада буряад поэзи шэнжэлээ юм. Буряад уран шүлэг тухай тусхай стенд эмхидхэгдэһэн байгаа. Буряад поэзиин үдэшэ үнгэргэгдэжэ, элидхэл хэгдээ, шэнэ шүлэгүүд уншагдаа һэн.

Класһаа гадуур уншалгын хэшээл кабинет хэхэдэ һайн байдаг. Хамаг юумэн хүү—гар дорошни.

Диапроектор, проигрыватель, эпидиаскоп, магнитофон мэтын техническэ хэрэгсэл бии. Экран дээрэ харуулхаар хэрэгсэлнүүд гэхэдэ, диафильмнүүд, диапозитивүүд гэхэ мэтэнүүд байха. Эдэ бүхы юумэнүүдые хэшээлдээшье, класһаа гадуур уншалгадашье хэрэглэнэбди.

Дүрбэн киноаппарат бии. Тиимэһээ хэшээлээ киногоор үнгэргэхэ аргатайбди. Жэшээнь, һуралсалай жэлэй түрүүшын хахадта А. С. Пушкинай зохёохы намтарта зорюулагдаһан кинофильмнүүдые Хориин фильмотекэһээ абаа һэмди. Гэхэ зуура аймагайнгаа түбтэ фильмотекэтэй болоо һаа ехэл һайн байгаа. Хориин фильмотекэ гурбан аймагай һургуулиие һуралсалай фильмээр хангадаг хадаа захилыешь саг соонь эльгээхэ аргагүй байхаяа һанадаг. Тиимэһээ түсэбөөр хараагдаһан болзор буруу һүрэхээ һанадаг.

Энээнһээ уламжалан, юу хэлэхээ һананабши гэхэдэ, иимэ байна. Техническэ хэрэгсэл хаа хаанагүй элбэг үшөө болоодүй. Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай проект соо һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанар һайжаруулха тухай хэлэгдэһэн мүрнүүдэй хойно ингэжэ нэмэхэ шухала: **«Һуралсалай шанарые һайжаруулхын тула техническэ хэрэгсэл элбэгжүүлгые түргөөр хангаха. Һуралсалай кинофильмын буулгабари олоор хэблэжэ, аймагай түб бүхэндэ, томо һургуулинуудта фильмотекэнүүдые нээхэ».**

Хэрбээ кабинедүүдые мүнөө үеын эрилтэдэ хүргэжэ, эрхим һуралсалай гуламта болгохо гээ һаамнай, хэрэгтэй юумэн хүү байха ёһотой. Теэд хэрэгтэй юумэн олдожо үгэнгүй заримдаа туляадаг байна бшуу.

Кабинедэй үүргэ угаа ехэ. Һуралсалай шанар дээшэлүүлхэһээ гадна, хүмүүжүүлгын удха шанартай. Һурагшад юумэндэ гамтайгаар, ээн янзаар хандажа һурана.

С. САДОВСКАЯ.
Яруунын аймагай Нарһатын дунда һургуулиин багша.

ТҮРЭЛХИ ХЭЛЭНЭЙ АСУУДАЛНУУД

КОММУНИЗМ БАЙГУУЛГЫН үедэ түрэлхи хэлэнэй үүргэ бага бэшэ гэжэ мэдэнэбди. Манай республикада түрэлхи хэлэ хүгжөөхын тула бүхы арга боломжо бии. Буряад хэлэн ба литература бэлэдхэлэй класһаа эхилээд, арбадахи хүрэтэр заагдана. Түрэлхи хэлэн дээрэмнай газетэнүүд болон номууд хэблэгдэнэ, зүжэгүүд табигдана.

Мүнөө үедэ республикын һургуулинуудта 117 хүн буряад хэлэ ба литература заадаг. Тэдэнэй дунда 25-һаа дээшэшье, 10—15 жэл хүдэлһэншье багшанар байха. Табан жэлһээ үсөөн стажтай хүн оройдоол 14 юм. Энэ юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, дүршэл ехэтэй багшанар буряад хэлэ болон литература заана гээшэ.

Һуралсалай шэнэ программада ороһонтой дашарамдуулан, Буряадай багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институт эхин болон ахамад классай 164 һурагшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлһэн һуралсал эхидхээ. Кустовой, аймагай болон аймагууд хоорондын семинарнууд ходо үнгэргэгдэжэ байдаг. Гадна программые уридшалһан семинаршье үнгэргэгдэдэг болонхой. Жэшээнь, 1974—1975 онуудай һуралсалай жэлдэ Ахын болон Түнхэнэй аймагуудта буряад хэлэ заадаг багшанар Тоорын дунда һургуулида сугларжа, тусхай һуралсалда хабаадаа. Сэлэнгын аймагай Загастайн дунда һургуулида Хялгатын, Сэлэнгын аймагуудай багшанар сугларaa һэн.

РЕСПУБЛИКЫН ҺУРГУУЛИИН буряад классуудай һурагшад 1-дэхиһээ эхилээд ород хэлэн дээрэ һургагдадаг болохо гэжэ мэдэнэбди. Тэрэниие бэелүүлхын тула тусхай бэлэдхэл хэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, буряад хэлэ болон литература заалгые эрид һайжаруулха асуудал табигдана. Юуб гэхэдэ, тэрэ классуудта буряад хэлэн бэеэ дааһан предмет болон үлэхэ юм.

Ород болон буряад хэлэ заалгын асуудалаар үнгэргэгдэһэн республиканска табадахи конференциин үедэ буряад хэлэнэй багшанар секционно хүдэлмэридөө суглархадаа, һонирхолтой дурадхалнуудые оруулаа һэн. Жэшээнь, буряад хэлэнэй багшанарта факультативна хэшээлэй саг үгтэдэггүй юм. Зүгөөр зарим һургуулинуудта буряад хэлэнэй багшанарай гүйлтаар һургуулиин дирекци факультативна хэшээлэй үсөөхэн часы үгэдэг байна. Буряад хэлэнэй болон литературын хэшээлнүүдые, тэрэнэй шанарые эрид һайжаруулха асуудалай табигдаад байһан үедэ **тус предмедтэ факультативна тусхай саг үгэхэ** гэһэн эрилтэ багшанар хээ. Буряад уран зохёолой номууд үсөөдэнэ, тиимэһээ тэдэниие **дахин хэблэхэ** асуудал шиидхэхыень гүйлтэ хэгдээ. **Түрүү багшанарай дүршэлые шэнжэлээд, олоной дунда нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри һайжаруулха шухала** гэжэ хэлэгдээ.

Хэдэн жэлэй урда тээ буряад литератураар фонохрестомати гаргагдаа һэн. Мүнөө болоходо тэрэ пособи бүхы багшанарта үгы байна. Тиимэһээ **фонохрестоматиие шэнэлээд, нэмээд, дахин гаргахаар болоо.**

Буряадай уран зохёолшодой, поэдүүдэй һайн-һайн зохёолнуудай (Х. Намсараевай «Тахуунай», Б. Абидуевай «Тэхэ бабаһын түүхэ» г. м. удхаар **диафильмнүүдые гаргаха ябуулга хэхыень Гэгээрэлэй министерствэдэ дурадхагдаа.**

Олонхи һургуулинуудта буряад хэлэнэй хэшээлнүүдые шалгаха хэрэгтэ анхарал багаар хандуулагдаһан зандаа. Тэрэнэй шалтагаан юун бэ гэхэдэ, һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэниинь буряад хэлэ болон литература муугаар мэдэхэ гү, али оройдоо мэдэхэгүй хүнүүд байна. Тиимэһээ **аймагай гэгээрэлэй таһагуудые буряад хэлэ болон литература мэдэдэг инспекторнуудаар хангаха шухала.** Тиигэбэл, буряад хэлэ заалгые шалгаха, шанарыень һайжаруулха хүдэлмэри гүримтэй болохо байгаа.

КОНФЕРЕНЦИИН ДҮҮРЭҺЭНЭЙ хойно буряад учебнигүүдэй авторнууд сугларжа, тусхай зүблөөндэ хабаадаа. Учебнигүүдэй авторнуудаар, һургуулиин багшанар томилогдонхой хаюм. Тэдэ багшанар, РСФСР-эй национальна һургуулиин НИИ-гэй Буряадай филиалай зүгһөө научна хүтэлбэрилэгшэдөөр томилогдоһон нүхэд тэрэ зүблөөндэ хабаадаа юм.

Буряад хэлэнэй болон литературын, буряад һургуулида заагдаха ород хэлэнэй болон литературын учебнигүүдые тогтомол гүримтэй болгожо, 1976—1979 онуудта хэблэжэ дүүргэхэ тухай хэлсэгдээ. Мүнөө хэрэглэгдэдэг учебнигүүдэй һайн талыень тэмдэглээд, дутуу дундыень заагаад, тэдэниие шэнэлхэ хүдэлмэриие түргэдхэхэ эрилтэ хэгдээ.

Буряад хэлэ болон литература һайнаар зааха хэрэгтэ бүхы сэдьхэл зүрхэеэ зорюулан хүдэлжэ байдаг багшанар республика соомнай олон. Д. Б. Ринчинова (Баян-Гол), Дашиева Р. Г. (Дээдэ-Хэжэнгэ), Ц. Б. Бальжинимаева (Доодо-Ивалга), С. Ц. Цыбанова (Хори), Х. Д. Дамдинова (1-дэхи интернат һургуули), С. Д. Сотникова (Түнхэнэй аймаг) болон бусад нүхэд эдэбхи үүсхэл гарган хүдэлжэ байдаг юм.

КПСС-эй ЦК-гай проект соо хэлэгдэһэнэй еһоор, һуралсал хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанарые һайжаруулха гээшэ буряад хэлэ заалгада сэхэ хабаатай. Тиимэһээ дээрэ хэлэгдэһэн дурадхалнууд, һанамжанууд хараада абтаха бээ гэжэ найдагдана.

В. УСКЕЕВА.
Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын инспектор.

ТОО, БАРИМТА

○ Буряадай АССР-эй дэбисхэр дээрэ бүхы дээрээ 533 һургуули мүнөө тоологдоно.

○ Республика доторой бүхы һургуулинуудта ород хэлэ заажа байдаг багшанарай тоо 1323 юм. Тэдэнэй 1030-ниинь дээдэ, 130-ниинь хүсэд бэшэ дээдэ, 63-ниинь дунда эрдэмтэй. Һүүлшынхидынь булта шахуу заочноор институдта, университедтэ һурадаг.

○ Республикын һургуулинуудта һуража байһан 157200 һурагшадай 99,5 процентнь ород хэлээр амжалтатай һуража байна гэжэ 1974—1975 онуудай һуралсалай жэлэй дүн харуулаа һэн. Имагтал 0,5 процентнь ород хэлээр муу сэгнэлтэтэй гараа. Хэдэхэн жэлэй урда тээ ород хэлээр муу һурадагууд 5—6 процент болодог байһан юм.

○ Республикын 153 һургуулида буряад хэлэн ба литература заагдана. Бүхы дээрээ 117 багша буряад хэлэ, литература заана. Тэдэнэй 85-ниинь дээдэ, 21-ниинь хүсэд бэшэ дээдэ, 11-ниинь дунда эрдэмтэйнүүд. Дээдэ эрдэмгүй багшанар булта БГПИ-дэ заочноор һурадаг.

Түнхэнэй аймагай Толтойн дунда һургуулида Софья Доржиевна Сотникова олон жэлдэ буряад хэлэ болон литература заажа байна. Гадна, эдир бэшэгшэдэй литературна нэгэдэлые шадамараар хүтэлбэрилжэ, һурагшадые түрэл хэлэндээ дуратай болгодог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: багша **С. Д. Сотникова.**

ХОЁРДОХИ ТҮРЭЛ ХЭЛЭН

Ород хэлэн дэлхэй дээрэ түрүү хэлэнүүдэй нэгэн болонхой. Манай орондо ород хэлэн аха дүү совет арадуудай хоорондо харилсан ажаһууха зэбсэг болонхой гэжэ мэдэнэбди. Тиимэһээ мүнөө үедэ һургуулида ород хэлэ заалгые эрид һайжаруулха асуудал табигдана. Илангаяа национальна һургуулинуудта ород хэлэ заалгые һайжаруулха шухала гэнэбди.

Ород хэлэн манай орондо ажаһуудаг элдэб яһатанай хоёрдохи түрэл хэлэн болонхон гээшэ ааб даа. Тиимэһээ жэл бүри ород болон буряад хэлэнэй асуудалаар научно-практическа зүблөөнүүдэй болодог байһаниинь баһал гүнзэгы удхатай байна. Иимэ зүблөөнүүд багшанарта нилээн туһатай байха. Мэргэжэл нэгэтэд сугларжа, методическа асуудалнуудаар һанал бодолоо андалдахадаа, сэдьхэлээ баяжуулха байна.

А. С. Пушкинай, И. С. Тургеневэй, Л. Н. Толстойн болон ородой бусад агууехэ уран зохёолшодой хэлые буряад үхибүүдтэ ёһотой түрэл болгохын тула багша бүхэн үнэн зүрхэнһөө оролдодог, саашадаашье оролдохо байна.

Е. МИХАХАНОВА,
Баргажанай адагай дунда һургуулиин багша.

БАГШЫН ОРОЛДОСО

ХОРИИН 1-дэхи дунда һургуулиин буряад хэлэ, литературын багша Цыбанова Сэсэг Цыреновна тухай би урдань ходо дууладаг байгааб. Гэгээрэлэй министерствын инспекторнууд, ИУУ-гай методистнар тэрэниие магтан хөөрэдэг байһан юм.

С. Ц. Цыбанова арбан жэлһээ үлүү багшалжа ябаа. Һаяхан би Хориин аймагаар ябахадаа, 1-дэхи дунда һургуулида хүрэжэ, тэрэнэй хэшээлдэ ороо һэм. Тэрэнэй үнгэргэһэн литературын хэшээл намда ехэ һонирхогдоо. Методикын эрилтын еһоор сэгнэбэл, багша Цыбанова хэшээлээ һонёор, ашатай үрэтэйгөөр, шадамар бэрхээр үнгэргэнэ. Тиихэдээ харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые зохидоор хэрэглэһэн байгаа.

Сэсэг Цыреновагай эгээл һайн талань юун бэ гэхэдэ, шабинартаа тон зөөлэхэнөөр, эхэ шэнгеэр хандана. Дуугархадаа, тэрэнэй хоолой урин зөөлэн. Тиимэһээ шабинарынь багшадаа угаа дуратай гэжэ ажаглахаар.

С. Ц. Цыбанова өөрынгөө предмедые тон һайнаар мэдэдэг байна. Түрэл буряад хэлэндээ, литературадаа ехэ дуратай. Илангаяа литература зааха онол аргые тон һайнаар шудаланхай.

Тэрэ багша шэнэ программын эрилтые һайн мэдэнэ. Буряад хэлэнэй болон литературын хэшээлдэ үхибүүдэй бодомжые, алибаа юумээр һонирходог шанарые, хэлэлгые хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг байна.

Һуралсалай шэнэ материал эхилхэдээ, һурагшадай үмэнэ ямар нэгэн асуудал табижа, тэрээндээ хамтын харюу олгожо, тэдэнэй эдэбхиие бадараажа шадана. Жэшээнь, 6-дахи «А» класста түлөөнэй нэрэтэй һурагшадые танилсуулхадаа, багша самбар дээрэ хэрэгтэй жэшээ харуулһан мэдүүлэлнүүдые бэшээ. Тэрэ мэдүүлэлнүүдые үхибүүдтэ уншуулаад, асуудалнуудые табиба. Түлөөнэй нэрэнүүд, падеждэ хубилжа зохилдодог гэһэн тобшолол һурагшадай ухаанда бии болоод, тэдэнэр дүрим зохёоһон байгаа. Удаань багша номоо нээхыень дурадхаад, түлөөнэй нэрэ тухай бэшэгдэһэн юумые оложо уншахыень шабинартаа даабари үгэбэ. Тэрэнэй һүүлээр багшань Хоца Намсараевай «Захяа» гэһэн статья уншаад, үхибүүд элдэб падеждэ байһан түлөөнэй нэрэнүүдые олобо. Эгээл һүүлдэ һурагшад ном сооһоо упражнени бэшээ. Хэшээлэй дүүрэхын урда тээ хэгдэһэн бишыхан шалгалтын харуулһанай ёһоор, һурагшад шэнэ темээ һайнаар ойлгоо.

4-дэхи «А» класста литературна уншалгын хэшээлдэ орогдоо. Тэрэ хэшээлдэ Г. М. Кржижановскиин «В. И. Ленин тухай дурсалганууд» гэһэн сотсолбориһоо абтаһан «Түрүүшын уулзалга» гэһэн рассказ уншагдаа.

Класс соо 32 һурагша. Бултадаа анхаралтайгаар багшаяа шагнана.

Хэшээлэй эмхидхэлэй шатын дүүрэмсээр, багша самбар дээрэ һара болон хэшээлэйнгээ темые бэшэбэ. Удаань Кржижановскиин портрет харуулаад, революционно ажал ябуулгаяа В. И. Ленинтэй хамта эхилһэн тухайнь хөөрэбэ. Тэдэ хоёр түрмэдэ сугтаа һууһаа, Сибириин сүлэлгэдэ хамта байгаа, революциин һүүлээршье сугтаа хүдэлөө гэжэ багша тобшохоноор хөөрэжэ үгэбэ. Г. М. Кржижановский В. И. Ленинине һайн мэдэхэ байһан туладаа «Шу-Шу» гэжэ ном бэшээ гэжэ дуулгагдаба. Тэрэ ном сооһоо нэгэ статья уншаха болоһон тухайдаа һурагшад мэдэжэ абаба.

Тиигээд һургагша үхибүүдтээ В. И. Ленин тухай олон зураг харуулха юм. Тэрэ зурагууд дээрэ Ильичын ажаябадалай үзэгдэлнүүд зураатай байгаа.

Тэрэнэй һүүлээр «Ленин багшаяа магтанабди» гэжэ буряад хэлэн дээрэ гаргагдаһан ном харуулагдаба. Тэндэһээ Ленин тухай нэгэ бадаг уншаад, тус номые хэшээлэй һүүлээр уншахые багша дурадхаа.

Үхибүүд үгтэһэн статьяе өөһэдөө уншаба. Тиигээд багша Будажапов гэжэ һурагшые дуудаад уншуулба. Үшөө хоёр һурагшада уншуулба. Һурагшад уншаад, удхыень тобшоор хөөрөөд үгэнэ. Тэдэнэр яһала һайнаар, уран уншалгын маягтайгаар уншаха юм. Хөөрэхэдөөшье бэрхэнүүд.

Ленин тухай, тэрэнэй революционно ажал ябуулга тухай үхибүүд хэр зүбөөр ойлгооб гэжэ багша анхаран шалгаба. Тиимэһээ статьягай удхаар хэдэн асуудал табяа.

ХОРИИН 1-дэхи дунда һургуулида буряад хэлээр болон литературaар класһаа гадуур хүдэлмэри һайнаар табяатай гэжэ һанагдана. Үхибүүдые түрэл хэлэндээ дуратай болгохын тула ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байдаг. Буряад хэлэнэй болон литературын хүндэлэлэй самбар бии болгогдоод, эрхим һурагшадай нэрэнүүд тэндэ бэшэгдэнэ. «Буряад грамматикын һонирхолтой зүйлнүүд» гэһэн темээр хүдэлмэри ябуулагдана. Баганууд классай һурагшад буряад литературые хэр мэдэхэ байһанаа тусхай сбор дээрэ харуулдаг.

Буряад хэлэнэй кабинет соо уран зохёолой библиотекэ бии болгогдонхой. Һурагшад тэндэһээ номуудые абажа уншадаг. Һурагшадай зохёоһон зүйлнүүдэн выставкэ эмхидхэгдэдэг. «Ошон» гэжэ ханын һонин гаргагдадаг. Мүн баһа «Зүрхэнэй дуун», «Эдир бэшээшэд» гэһэн альманахууд гаргагдадаг. Тэрэнһээ гадна литература ба искусствын элдэб асуудалаар альбомууд хэгдэнэ.

С. Ц. Цыбанова драмкружогой хүдэлмэриие хүтэлбэрилдэг. Кружогой гэшүүд Х. Намсараевай «Тайшаагай ташуур» гэжэ пьесээр зүжэг бэлдээд, Булам, Анаа нютагуудта ошожо наадан табиһан байна.

Хориин 1-дэхи дунда һургуулида һаяхан БГПИ дүүргэһэн Н. Д. Жамсуева гэжэ залуу багша хүдэлжэ байна. Залуу багша эгэшэ нүхэрэйнгөө жэшээгээр баһал һайн хүдэлнэ. Элдэб темээр карточканууды бэлдэнэ.

Хоёр багшын хүдэлдэг классуудта жэлэй түрүүшын хахадта үнгэргэгдэһэн шалгалтын хүдэлмэриин дүнгөөр 292 һурагшадһаа оройдоол гурбаниинь муу сэгнэлтэ абаа.

ҮШӨӨ нэгэ һонирхолтой юумэн юун бэ гэхэдэ, С. Ц. Цыбанова зурагай хэшээл хэдэг байна. Тиихэдээ түрэлхи литературын хэшээл зураг хоёрые һөөл бэрхээр холбожо шадана. Литературын хэшээлдэ гараһан уран зохёолой удхаар һурагшадта зураг зуруулдаг. Жэшээнь, Х. Н. Намсараевай зохёолнуудай удхаар ехэ олон зураг хэгдэһэн байна.

Энээнтэй дашарамдуулан, иимэ нэгэ дурадхал хэлэхэ дуран хүрэнэ. «Багшанарай кадрнуудые бэлдэлгын, мэргэжэлыень дээшэлүүлгын шанар һайжаруулха», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай проект соо хэлэгдэһэн байна. Тэрээндэ ингэжэ нэмээ һаа, ямар бэ: **«Юрэнхы эрдэмэй мэргэжэлтэй багшанарта нэмэлтэ мэргэжэлнүүдые шудалуулха».**

Үнэхөөрсөөшье, хэлэ бэшэг, түүхэ заадаг багшанар дуу, хүгжэм, уран зураг зааха мэргэжэл шудалха аргатай байна ха юм. **Багшанарай институдуудта хэлэ бэшэгтэй болон хүгжэмэй, түүхын болон уран зурагай таһагуудые нээгээ һаа,** таатай байха гэжэ һанагдана.

Б. Д. БАТОЕВ,
РСФСР-эй национальна һургуулиин НИИ гэй Буряадай филиалай научна хүдэлмэрилэгшэ.

БЭШЭГҮҮДҺЭЭ АБТАҺАН МҮРНҮҮД

«СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд» гэһэн XXV съездэдэ зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэлгэ хаа хаанагүй боложо байна. Проектые һайшааһан, дурадхалнуудые оруулһан бэшэгүүд манай редакцидашье ерэнэ. Тэрэ тоодо багшанар бэшэгүүдые эльгээнэ. Арбадахи табан жэлэй үедэ арад зоной ажабайдалые һайжаруулха гол зорилгые нэгэн дуугаар һайшааха зуураа, һонирхолтой дурадхалнуудые хэлэнэ. Тэдэ бэшэгүүд сооһоо абтаһан мүрнүүд эндэ толилогдоно.

* * *

Улаан-Үдын 1-дэхи педучилищиин ород хэлэнэй, литературын багша Ц. А. ЦЫРЕНЖАПОВА: **Хүүгэдэй саадуудые, яслинуудые бүри олошоруулжа, һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдые хүмүүжүүлгын шанарые улам бүри һайжаруулха тухай бодомжолхо хэрэгтэй. Илангаяа багашуулай хэлэ хүгжөөхэ шухала. Хүдөө нютагуудай багашуулые хүмүүжүүлгын эмхи зургаануудта хүүгэдые ород хэлэндэ һургахаһаа гадна, түрэлхи хэлыень хүгжөөлгэдэ анхарал хандуулалсаа һаа, ехэ һайн байгаа.**

* * *

Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулиин буряад хэлэнэй, литературын багша Б. Ш. ЦЫДЫН-ЦЫРЕНОВА: **Һуралсалай шанар һайжаруулгада техническэ хэрэгсэл ехэ үүргэтэй. Түбэй һургуулинуудта класс соогоо телевизорнуудые тодхоод, телехэшээл үнгэргэхэ аргатай болонхой бшуу. Энэ хэрэг имагтал түбэй һургуулинуудта хабаатай бэшэ ха юм. Иимэ арга боломжые хүдөөгэй холын һургуулинуудшье хэрэглэдэг болохо ёһотой. Тиимэ ушарһаа манай промышленность һуралсалай үнэгүй телевизорнуудые гаргадаг болохо аабза гэжэ һанагдана.**

* * *

Түнхэнэй аймагай Толтойн дунда һургуулиин буряад хэлэнэй, литературын багша С. Д. СОТНИКОВА: **Хэлэнэй, литературын хүмүүжүүлхы үүргэ угаа ехэ. Үхибүүдэй литературые хүгжөөлгэдэ онсо анхарал хандуулха тухай проект соо хэлэгдэнхэй. Гэбэшье түрэлхи хэлэн дээрэ хүүгэдэй ном хэблэхэ хэрэгые һайжаруулха, уншагшадай зүгһөө сэгнэлтэдэ хүртэһэн зохёолнуудые дахин хэблэхэ тухай манай республикын түсэб соо хараалагдаха ёһотой.**

РАССКАЗ — *М. БАТОИН*

ЭРЬЕХЭ НАРАН ЭЭЛЖЭЭТЭЙ

Долгор хээтэй гэртээ гансааран hууна. Үнгэрhэн сагуудай үйлэ хэрэгүүд тэрэнэй сэдьхэл соогуур hолжорно.

«Үхэхэ түрэхэ хоёрhоо бэрхэтэйл юумэн үгы...» Юртэмсын энээхэн хоёр үйлэ ёhые холбожо, наhа наhалха гээшэмнай амархан юумэ бэшэл гээшэ бэзэ даа.

Долгор хээтэй хүнгэхэнөөр hанаа алдаба. Нюрганайнгаа шалаае гарган, тэрэ сэхэлдихэдээ, нюураа уршылган, сонхо руугаа нюдэдөө хюрылгаба.

Яаhан түргэнөөр саг ошоно гээшэб? Газаахи хуhанайнь мүшэрнүүд хэдыдэз буурсагалжа үрдибэб? Шархын hорьбонууд шэнги бульдирууташаhан үйhэтэй сула булсуу энэ хуhан гэрэйнь таhаршагүй нэгэ хуби шэнгеэр тэрээндэ ойлгогдодог болошонхой. Долгор хээтэй түбэhэн юумэндэ удха шанар оруулдаг зантай бэшэлье hаа, нютагтань анхан коммунын тогтоходо талын ганса хуhанай хажууда буусынгаа түхеэрэгдэhэнhээ хойшо газаахи энэ хуhагүйгөөр гэрээ ойндоо оруулдаггүй. Ганса энэ дүрбэн хана гэрынь бэшэ. үнгэрhэн бүхы наhаниинь энээхэн хуhантай нэгэл тиимэ нягта холбоотойгоор hанагдадаг.

Ээтэй гэлсүүлдэг талын ганса хуhанай хажууда «үhэеэ табиhан» Содномой зуhаланайнгаа гэрэй модо асаржа буулгахада, хүгшэд, үбгэд дурагүйлхөө hэн. Содном тиигэхэл бүринь үhэ өөдэ hааб даа. Тэрээн тухай иигэжэ дууладдадагшье болоо гээшэ hэн ха:

Хуhанай ээзэн сабдагтай,
Хубитын Содном
ханилшоол
Тайлгантай гэрээ нэгэдхээ
Таримал үhэтэй комсомол.

Һүниндөө гэрэйнь ханые юумэнэй наяргадаг болоходо «модоной санха гарана» гэжэ Содном хэлэдэг hэн. Һүүлдэ Шобхойн Гармые боро хараанаар гэрыень шулуудажа байтар барьяад, улаа маахай болотор сохиhоноойнь удаа юумэ огтолон абяа шэмээгүй болошоогшо бэлэй. Тэрэ дууншье тиигэhээр мартагдаа hааб даа.

Сурба олон үхибүүд сооhоо орой адагынь «нюhаран Долгор» алтан дэлхэйн хүрьhэ гансааран гэшхэжэ ябаха хубитайдаа голхорхо, гомдохошье гэжэ яахаб даа. Эхэ, эсэгээ, дүрбэн аханараа хуул хараhаар лэ алдажа. яhыень барилсаа. «Зонойл дээжэ хүнүүд хада гэртээ бусалтагүй харина ха юм даа» гэжэ бэшэ олон аханар сооhоонь үлөөд ябаhан Гонцюг ахынь сээжээ шобто буудуулшоод амигүй хэбтэхэдэ, зүблэлэй түрүүлэгшэ гашуудалыень хүнгэлхые оролдоогшо бэлэй.

Ори гансаарханаа үлэшөөд ябахадаа, хүндэ доромжолуулхые, үлдэхэ даарахыешье үзөө. Эрьехэ наран ээлжээтэй гэжэ үншэн басаганда жаргал ерээ hэн. Ехэшүүлэй ябадаг Дэлгэр багшын hургуулида үзэг заалгажа, тал-мүл уншадаг болоод байхадань, Петровско заводтохи эмшэлэгшэдэй курсада тэрэниие эльгээгээ hэн. Хойто зуниинь тэндэhээ амаралтада ерэхэдээ, Данзанай Сэпилэй хуримай наадан дээрэ сэбэр хурса шарайтай хүбүүнээр танилсаа hэн. Дунда хургандаа алтан бэhэлигтэй болоhон Долгорые нагасань мүшхэжэ, мэдэжэ ядахадаа, хари зонhоо hурагшалжа, комсомол Содномтой инагай ябадалтайень дуулахадаа. гэртэhээ үлдэхэhөө нааша болоогшо hэи. Һамгандаа гар дарагдадаггүй hаа, тиигэхэдээшье болохол байгаа, «Шархи паараа олохо! Үйлөө харлаhан энэ үхин хаатаржангуудай газараар зайгуултаhаниинь багадаад, бурхан тэнгэриие бузарлаhан Хубитын хүбүүнээр хэдыдээ унхидалдаад орхибоб» гэжэ гани галзуу боложо, бэhэлигыень буляахаяа hанаагша hэн. Эндэ hамганиинь оролсожо, шэшүүн зантай нагсынь аашаhаа Долгорые абаргагша бэлэй.

Содном үнэхөөрөөшье нилээд зайгуултаhан хүн гээшэ hэн. Тэрэнэй хэдыдээ Шэтээр, Шилкээр ябаhые, Нэршүүгэй заводто хүдэлhые, дайн сэрэгтэ хабаадаhыень буруугай бэлшээриhээ гаража үзөөгүйшүүлэй ойлгохогүйнь зүбтэйшье байжа болоо. Содномой ябаhан ябадалаа хөөрэжэ. хани нүхэдөө гуниглаhан сэдьхэлтэйгээр дурдахадань, хэзээ хаана ябаhаниинь Долгортошье ойлгохонь бэрхэтэй болошогшо бэлэй.

Нэгэтэ Долгорой ажалhаа ерэхэдэнь, Содном гэртээ ороhыеншье ойлгоогүй hуугаа hэн. Гэртээ гансаараа ама халамгайшаг hууhан Содном шэрэйнгэй хажууда үлгөөтэй байдаг hэлмээ хүйhаань гарганхай, үхнбүү энхэрhэндэл үбдэг дээрээ эльбэсэгээн, уярhан хоолойгоор дуулажа байгаа hэн:

Ардаг ардаг шаргаараа
Арын дабаа дабалайб!
Арбанхан табан наhандаа
Арьяатанай олые
даралайб.

Үшөө үхибүүн наhанhаа сэрэгэй ехэ ноёной хажууда алба хэhээр хөөрэдэг hэн. Долгор хээтэй мүнөөшье хүрэтэр ойлгодоггүй: үхибүүнэй гарта буу барюулжа, хүнэй шуhа адхуулжа яажа болохо юм? Бүри багаhаа үетэнhөө шумууhан шуранаараа илгардагаа Содном хэлэдэг hэн. Олон юумэ дурсагша бэлэй. Хөөрэхэ юумэнэйнь ехэнхинь дайн сэрэг, тэндэ суттаа ябаhан нүхэдынь hэн. Илангаяа тэрэ Шэтэдэ сэрэгэй ехэ ноён Блюхерые хараhанаа, хэды үгэ андалдаhанаа хөөрэхэ ехэл дуратай агша hэн.

Мүнсэгэр сагаан болотор толгойгоо хюhуулжархиhан томошог бэетэй хүн үүдэнэй хажууда байхадам, намда дүтэлэн ерээд, тагалсагhаамни тархи хүрэтэрнь хараhанай удаа:

— Энэмнай хэн бүргэд гээшэб? — гээ hэн гэхэ.

— Минии бүргэдхэн гээшэ, Василий Константинович,— гээд Содномые хажуудаа абажа ябадаг сэрэгэй дарга хэлээ ха.

— Үнэхөөрөөл талын бүргэдхэн юм хүбүүхэмни.

— Бэрхэш, бэрхэш... Нэрэ алдаршни хэн бэ?

— Улаан сэрэгшэ Содном Хубитуев, нүхэр командарм!

— Содном, Содном,— гэжэ Блюхер бодолгото болонги тэрэнhээ холодоходоо ноёндонь хандажа:

— Гамнажа ябаарай бүргэдхэноо, Петрович,— гэжэ шэрүүншэгээр хэлээ.

— Өөрынгөө хүбүүн шэнги hанажа ябадагби,— гээд Петрович харюусаа hэн ха.

Нэгэ ехэ тулалдаанда Сергей Петрович үхэлэй шарха абан унаа. Тиихэдэ Сергей Петровичой захяа захиралтые бэшэ командирнуудта хүргэхээ Содном ошоhон байгаа. Амн табиха үедэнь тэрэ бусажа ерээ. Энээн тухайда Содном шэбэнэн татаhан хоолойгоор тоотойл хүнүүдтэ хөөрэгшэ бэлэй.

Дүхэриглэн зогсоhон бүлэг сэрэгшэдэй дунда Сергей Петрович шинель дээрээ хэбтэжэ байгаа. Содном үбдэг дээрээ hэхэрэн:

— Батя, батя, яагаабши?.. Яагаабши, батя? —гэжэ юунэйшье болоно байhые ойлгожо ядан байгаа hэн.

— Хүбүүмни, бүргэдхэмни... Үйлаха хэрэггүй,— гээд бэшэндэ хандаба. —Хахасаябди, нүхэд... Илалтатай ябагты... Минии hэлмые Содномдо барюулаарайгты.

Тиин Сергей Петровичой сэлмэг тэнгэри мэтэ нюдэдынь манаташалай.

Түрүүшынгээ хүбүүнэй түрэхэдэ Сережа гэжэ Содном нэрлээ hэн. Яаhаншье дуратай hэм даа хүбүүндээ. Гэртэхи бүхы сүлөө сагаа үлгынь хажууда барадаг hэн. Унтуулхадаа сэрэгэйнгээород дуунуудые гүнгинэжэ үлгыдэхэ. Ондоо дуу мэдэхэшьегүй гээшэ hэн ха даа. Жаргалтайл hэн даа тиихэдэ Долгор.

Долгор хээтэй оёжо hууhан оймhоёо үбдэг дээрээ табяад, нюдөө аниба. Жэжэхэнүүд уршалаанууд нюуртань бүри олошоржо, үнгэгүй нимгэхэн уралнуудынь жэмылдэбэ.

Нэгэтэ үдэшэлэн Содном барагар хара шарайтай болошонхой ажалhаа ерээд, үгэ дуугүй хүмэдхөө буулгажа, шүдөө зуубхилан hуутараа, аягатай сайнгаа салгидаштар столоо ёборжо:

— Этигэнэгүйб! Тиимэ байха ёhогүй!— гээд хаширхаhаа наагуур дуугаран. гэр соогуураа алхалжа ороо hэн.

— Блюхер — арадай дайсан! Һанаад үзыт, Блюхер! Үгы даа, этигэнэгүйб... Яашье этигэнэгүйб, этигэхэшьегүйб! — гэжэ Долгорой урдаhаа hүрөөтэй сэхэ харашагүй шэрүүнээр хараад байгаа бэлэй. Нүхэрөө иимэ шэрүүн шарайтай хүн юм гэжэ Долгор урда тээнь ойлгоогүйгөө ойлгоо, харaагүйгөө хараа hэн.

Намарай харанхы, тэрэ hүни Содном буугаар туулгажа гараhаар, мүнөөшье хүрэтэр hурагтүй.

Долгор хээтэйн hорьмоhонууд дороhоо сэлсэгэрхэн хоёр дуhал мултаржа, хасар дээгүүрнь hолжорhоор, нарихан сагаан хурганууд дээрэнь унаба. Тэрэ гэнтэ hэриhэндэл нюргаяа сэхэлэн, альганайнгаа араар нюдэеэ түргэхэн аршаад орхибо. Залиржа байhан галдаа түлеэ нэмэжэ, сайгаа шэрэм дээрэ табиба. Һүүлээрнь матаргайгаа удаан эльбэжэ, наhатай болохо бүринь шаладаг шархирдаг болоhон нюргаяа аргалуулха тухайдаа мүнөө дахин ойндоо оруулба. Ямаршье hайн курортдо ошохо аргатай шэнги аад, ходол забдань олдохогүй, хойто зун одоошье даа гэhээр нютагайнгаа аршаанда торходо ороод, hанаагаа заhаад үлэдэг hэн.

Долгор хээтэй hууридаа hуужа, галайнгаа носохые адаглан шэгнаархаад, оймhо зүүгээ гартаа абажа, үнгэрhэн сагуудай долгиндо дахинаа абташана.

Түрөөдшье, үхүүлээдшье үзэгдөө... Хүлөөрөө гаража ошоhон аад, амиды мэндэ бусахагүй гээшэ эхын сэдьхэлдэ яаhаншье хүндэб даа. Оройдоол арбан зургаа наhандаа сэрэгтэ абтаhан Сережонь баруун дайнhаа бусаагүй... Эгээл эсэгэдээ адли хүбүүн бэлэй даа. Шарайгаараашье, зангаараашье. Тэбхэр хорин жэл үнгэрөө, Сережынь гэрэйнгээ богоhо алхажа гараhаарнь. Эхын сэдьхэлдэ тоншье элихэнээр hанагдадаг холын тэрэ зунай үдэр.

— Бү уйла, эжымни. Бусажа ерэхэб даа,— гэжэ тэбэреэд, аймагай түб хүрэтэр абаашаха мори тэргэдэ бэшэ хүбүүдтэеэ hуугаа hэн. Хүбүүдэй дууладдаhаар добын саагуур оро ороторнь Долгор уhатаhан нюдөөрөө үдэшөөд, газаахи хуhандаа нюураа дахан, урданайнгаа гашуудал гуниг hэргээн, наhан соогоо зобоhон тулиhанаа hанан hанан, шорхирсо орилоо бэлэй.

Хоёрхон лэ бэшэг хүбүүнhээ абажа үрдеэд байтарнь, уданшьегүй барламал тэбхэрхэн саарhан ерэжэ, Долгорой hаншагтань түрүүшын сагаан үhэнүүд бии болоо hэн. Тиихэдэ Долгор дүшэшье хүрөөгүй залуу эхэнэр ябаа. Сайбар hаншагуудыншье нюуртань хүгшэрhэнэй тэмдэг оруулжа шадаагүй, харин эртэ намарай hэргүү талын шэнжэ шарайдань бии болоо.

Хүшэр лэ жэлнүүд hэн даа. Эсэгынгээ ошоходо гэдэhэн соо үлэhэн хүбүүгээ «хүлыень дүрөөдэ тулгаха, гарыень ганзагада хүргэхэ» гэдэгэй ёhоор бүхы сэдьхэлээрээ энхэржэ, өөдэнь болгохые Долгор оролдоо гээшэ hэн. Цэрэн ахаhаа ондоо. Эсэгынгээ уг тээшэ тэрэ ехэ татуураагүй, эхынгээ түбшэн зөөлэн зан абажа түрэhэн хүбүүн. Цэрэнэй нюдэн лэ эсэгээ hажаагаа гээшэ ха. Эсэгэгүйгөөр, эрэ хүнэй гар мэдэнгүй, эхынгээ хажууда хүн болоhон Цэрэнэй зан абаринь тиимэ байхань гайхалтайшье бэшэ юумэ гү даа.

Долгор хээтэй хүнөөр нүхэсөөд hуужашье ядаагүй. Дайнайшье hүүлдэ яhалал таатай хүнүүд хубияа нэгэдүүлхые дурадхадаг hэн. Багша Нимбуу баруун фронтhоо зуун гараа тохоногоороо тайруулaнхай ерэхэдээ, Долгорто яhалал налгайгаар харагдадаг. Нэгэ үедэ элдэб бодол түрүүлдэгшье болоо бэлэй. Ангашаhан шара самсадаа медальнуудаа зүүhэн Нимбуу Долгорой гэртээ байха сагыень багсалан ходол ерэхэ. Сайеынь ууха hамбаандаа уласхоорондын байдал тухай хөөрэхэ, нютагайнгаа элдэб жэжэ hонинуудые дурдаха. Тиихэдээ Долгорые анхаралтай урин харасаараа шарайшалан hуудаг hэн. Мүсэ дутуутай тэрэниие Долгор хайрладаг, ямар бодолтой гэртэнь ерэдэгыень hайн ойлгожо байбашье, энээн тухайда нэгэтэ бэшэ бододог болоошье hаа, бэеэ баалажа сэдьхэлдээ дүтөөр үзэжэ шадаагүй. «Нимбуутай hуухал байгааш, хүбүүндэшни тэрэнhээ hайн эсэгэ олдохогүй» гэжэ дүтын хүнүүдшье хэлэхэ. Һуугаашье hаа, hуухал юм hэн бээз. Теэд үбгэеэ хүлеэнгүй хари хүниие дахажа ябашаhан, мүнөө городто hууhан Дулма ойндонь юундэшьеб ороод, Нимбууда дүтэлхэ сэдьхэл түрүүлэгшэгүй hэн. Долгор хүбүүндээ hанаата болохо, мээхэй уян сэдьхэлыень hэндээхэеэ айха. Тиин Нимбуушье өөрынгөө харгыгаар наhаяа эдлэжэ ябана, Долгоршье тиигээд лэ хуушан тэрэ зангаараа hууна ха юм даа. Харин Нимбуугай түрэhэн басаганиинь Сэсэг институт дүүргээд, городhоо эсэгэдээ бусажа ерээ агша. Долгоройшье бага хүбүүн Цэрэн хүнэйл зэргэдэ хүн болоҗо, эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлжэ ябана даа.

Гэрэй үүдэн гэнтэ сэлигдээд, Нимбуугай басаган Сэсэг багша орожо ерэhээр:

— Долгор хээтэй! Янжиматнай хүбүү түрөө... Эжыдэмнай дуулгыш гэжэ мэнэ hаяхан Цэрэн Содномович хонходобо,— гэжэ нэгэ амяар хэлэжэрхибэ.

Наhажаал эхэнэр оёжо hууhан шагабшахануудаа энгэртээ дахаhаар үндыжэ:

— Хүбүүн, хүбүүмни... Эрьехэ наран ээлжээтэй юумэл,— гэжэ арай дуулахаар дуугарба.

ОЛИМПИИН ИНСБРУК ХОТОҺОО МЭДЭЭСЭНЭ:

Инсбрук хотодохи Олимпиин наадан галые арба мянган хүн ерэжэ хараба. Энэ үдэр ёhотой hайндэр болоо гэжэ нютагай газетэнүүд мэдээсэнэ. «Кронен Цайтунг» газетэдэ Олимпиин наадан чемпионууд Ольга Палл, Беатрус Шуба гэгшэдэй факел бариад байhаар фото-зураг толилогдоhон байна.

Мүнөөдэр Олимпиин наадан нэгдэhэн үдэр Верзигель стадионой хоёр тогоон соо Олимпиин наадан хоёр гал носоогдохо юм. Энэнь Инсбрук хотодо Олимпиин наадан хоёрдохёо нээгдэhые гэршэлhэн hүлдэ тэмдэг болоно. (Түрүүшынь наадан 1964 ондо нээгдэhэн).

Мүнөөдөө мүрысөөндэ хабаадаха спортсменүүд өөhэд өөhэдынгөө наадан талмай, газар нютагуудтай танилсажа эхилэнхэй. Жэшээнь, эрэшүүл хүндэ хүшэр гаталууртай, түргөөр hолжорхо зүргэтэй танилсана. Энэ зүргэ дээрэ спортсменүүд часай туршада 120 километр шахуу хурдаар hолжорхо болоно бшуу.

△ ОЛИМПИИН наадан да 24 ороной 156 санашад хабаадалсахаар хүлеэгдэнэ. Харин эхэнэр санашад сооhоо 14 ороной 59 спортсменка хабаадаха болоно. Тиихэдэ 16 ороной санашад трамплинhаа hүрэхөөр хүлеэгдэнэ.

△ 8000 ажалшадтай Андорра гэжэ жаахан гүрэнhөө Олимпиин наадан да оройдоол табан спортсмен хабаадахаар иишэ ерэнхэй.

(ТАСС).

ТОБШОХОНООР

△ КОНЬКИ. Февралиин 4-нэй үдэр Инсбрук хотын Олимпиин наадан элүүр дээрэ олимпиин үбэлэй XII наадан нээлгэдэ зорюулагдаhан баяр ёhолол болохо юм. Хойто үдэрынь, дэлхэйн хурдан солбон коньки шад алтан медальда хүртэхын түлөө 1500 метрэй зайда урилдаха болоно. Эдэнэр февралиин 14 болотор бүхы зайнуудта урилдахаар хараалагдана. Америкын Шила Янг гэгшэ туршалгын hорёоной болоходо 500 метрэй зайе 40,91 секунда соо гаталжа, дэлхэйн рекорд тогтооhон байгаа. Мүн Голландиин Ханс Ван Хелден 5000 метрэй зайе 7,07,82 секунда, совет ороной түлөөлэгшэ Евгений Куликов 500 метрэй зайе 38,25 секунда соо гаталжа, эрхимлэhэн байха юм.

△ БҮМБЭГЭТЭЙ ХОККЕЙ. Ороной түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн наадан ээлжээтэ уулзалганууд үнгэргэгдэбэ. Эндэ Москвагай «Динамо» Калининградай «Вымпел» командые 5:0, Алма-Атын «Динамо» Ульяновскын «Волгые» 8:4, Свердловскын СКА Хабаровскын СКА-е 6:3 тоотойгоор шүүhэн байба. Үнгэргэгдөөд ябаhан 17 уулзалгаhаа 28 очкотой болоhон Алма-Атын «Динамо» команда түрүү hуури эзэлнэ. Удаадахи hууринуудые тус туста 26—23 очкотой болоhон Красногорскын «Зоркий», Москвагай «Динамо» командануud эзэлнэ.

△ БОКС. Манай ороной спортсменүүдтэй нүхэр ёhоной уулзалга үнгэргэхөөр ерэhэн Америкын боксернууд гурбадахи наада үнгэргэбэ. Гурбадахи энэ уулзалгань Ташкент хотодо үнгэргэгдэhэн байна. Манай ороной боксернууд энэ уулзалгада 7:2 тоотойгоор шүүжэ гараба.

△ ФУТБОЛ. Үбэлэй үедэ багахан талмай дээрэ наададаг манай ороной футболистнуудай дунда түгэсхэлэй наадан үнгэргэгдэбэ. Эндэ Ленинградай «Зенит» Ворошиловградай «Заря» командые 4:2 тоотойгоор шүүжэ гарахадаа, «Неделиин» шан — ехэ шаажан кубогта хүртэбэ. (ТАСС).

Инсбрук хотодо эхилхэ Олимпиин үбэлэй наадан программада шаргаар урилдаха мүрысөөн оруулагданхай. Манай ороной суглуулагдамал командада кандидадуудаар Латвиин ССР-эй түлөөлэгшэд Вера Зозуля, Дайнис Бремзе, Айгар Крикис гэгшэд оруулагдаhан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вера Зозуля. ТАСС-ай фотохронико.

А. ГАРМАЕВАЙ АМЖАЛТА

Эрэшүүлэй дунда М-4 упражненеэр харбалгын мүрысөөндэ 1975 оной ВЦСПС-эй чемпион, СССР-эй спортын мастер Анатолий Гармаев 276 очко абажа, хоёрдохи hуури эзэлээ. Мүн лэ эды очкотой Б. Догдомэ (Шэтын область) илаhан байна.

КД-2 упражненеэр (50+30 метр) сагаалса харбалгада Шэтын областиин түлөөлэгшэд уласхоорондын класай спортын мастер М. Дабаев, Б. Догдомэ болон манай бэрхэ харбагша А. Гармаев гэгшэдэй хоорондо шанга тэмсэл болобо. Эндэ манай харбагша хёрхо мэргэн байжа, 637 очкотойгоор бүхэсоюзна мүрысөөнэй чемпионой нэрэ солодо хүртөө. Нүгөөдүүлынь тус тустаа нэгэ-нэгэ очкогоор гээгдэжэ, удаадахи hууринуудта гараба.

Манай харбагшад Т. Батомункуева, Ж. Бубеев гэгшэд эдир хүбүүд, басагад сооhоо дүрбэдэхи hууринуудые эзэлhэн байна.

Һур харбалгаар хүдөөгэй спортсменүүдэй дунда бүхэсоюзна мүрысөөн Ленинград шадархи Ломоносов хотодо болобо. 7 команда энээндэ хабаадаhан байгаа.

Мүрысөөнэй дүнгөөр Шэтын областиин суглуулагдамал команда 5043 очко абажа, нэгэдэхи hуури эзэлээ. Манай республикын «Урожай» бүлгэмэй hур харбагшад хоёрдохи hууридa гараба—4609 очко. Яхадай АССР-эй Чуропча тосхоной спортсменүүд энэ ехэ наадан да республикаяа түлөөлхэдөө, ехэ амжалта түйлажа, гурбадахи hуури эзэлбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

УНШАГТЫ, hонирхохол байхат

ШАЛЯПИНАЙ ХОНГЕО ҺАЙХАН ХООЛОЙ

«ДОН КИХОТ» гэжэ фильм оперодо Шаляпинай дуулап миндаhан дээрэ бэшэhэн фоно граммануудшье үлөөгүй хэбэр тэй агша гэжэ Л. Никулин агууехэ дуушан тухай ном соогоо 25 жэлэй урда тээ б шээ hэн. Гэбэшье зол болохо до, энэ фонограмма үлэ байжа, «Мелодия» гэжэ бү союзна фирмэ грампластинк гаргаа, Дон Кихот Санчо Па са хоёрой дуэт, тээрмэнүүдт сценэ, Ж. Масснегэй операhо бусад хэhэгүүд энээн д буулгагдан бэшэгдэнхэй.

Ф. И. Шаляпин 1909 он энэ оперодо түрүүшынхээ н даhан юм. Энээнhээ хойш агуу дуушан үшөө 29 жэ соо ажаhуубашье, Дон Киход партиие бэшэ гүйсэдхөөгү байгаа. Оперын искусство энэнь тэрэнэй эгээл ехэ амжал та байhан. 1930-аад оной эхэ дуугардаг киногой бии болохо байхада, Шаляпин «Дон Ки хот» гэжэ фильм-оперодо буу гагдаhан юм.

Хэдэн жэл соо миндаhа дээрэ буулгагдан бэшэгд байhан «Ф. И. Шаляпинай и кусство» шэнэ хоёр зүйлөө нэмэгдээ. Мүнөө эдэнь пластинкаhаа бүридэнэ. «Дон Кихоdhоо» аотаhан хэhэгүү hээ гадна, элитэ мэдээжэ ари нууд, дуунууд, романснуу эдэнэй дунда бии. Агуухэ Ш ляпинай хоолой бардааста бүдүүнээр, хүсэн түгэсөө хонгёо hайханаар соностон.

ЕРЭЭДҮЙДЭ ЭЛЕКТРОМОБИЛЬНУУД ЛЭ ЯБАДАГ БОЛОХО ГҮ?

ОРШОН ТОЙРОНХИ бай гаалиие сахин хамгаалха түлөө тэмсэл бүхы хүн зон зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэнэ. Элек трическэ двигательтэй авто бильнуудые бүтээхэ гээш эгээл шухала асуудал болон гээд олон оронуудта тоологд hоор үнинэй. Гэбэшье транс портын энэ зүйл дутуу дунд нуудтай. Гол шухалань ю гэхэдэ, аккумуляторнуудаи хэмжээн дан ехэ байhсар.

Американ эрдэмтэд шэнэ т хэлэй электрическэ батарей хёогоо. Энэнь хүн зондо мэдэ жэ эгээл хүнгэн металлнууд нэгэн болохо лити дээрэ хүдэ дэг юм.

Американ эрдэмтэдэй тоол hоной ёhоор, иимэ батарей нуудтай нэгэ тонно шэгнүүрт автомобиль часай 100 кило метр гаталха аргатай байна. Шэнэ автомобиль батарейн дээ зарядка хэнгүй, 400 гаре километр гаталжа шадаха.

МАНГАЗЕЙТЭЙ УУЛЗАЛГА

ЛЕНИНГРАДТАХИ Аркти кын ба Антарктикын музей орогшод Полярна дүхэриг саанахи ородой түрүүшын хо то — Мангазейдэ хүрэжэ, өө сэ янзын экскурси хэдэг. Си бириин эртэ урда сагай ниш лэл хотодо ажаhуугшадай со болбосоролдо, гэр hуудалд гар урлалда зорюулагдаhан ставкэ эндэ нээгдээ.

Арктическа ба Антарктич ска институдай түүхын-геогр фиин экспедицидэ хабаадагша Сибириин Таз мүрэнэй эрьее хи хэтэдээ сэбдэг хүйтэн б даг газарта малталганууд хэбэ. Эндэ, XVII зуун жэ түрүүшын хахадта кремль- рэмтэй, аралжаа наймаа хэ газартай, яhан дээрэ hиилэд ба шудхалаагай мастерской нуудтай, алтаар баян Манг зей хото hалбаран хүгжэ шууян хүүежэ байhан түүхэт

Холмогор ба Тобольск гаража, хүнэй мэдэдэггүй ба hан холын нютагуудта хүрэх тула поморнуудай аяар аяншалга хэдэг байhан Хой Русиин суднануудай у нүүдэй малталгын үеэр олд ниинь угаа hонирхолтой. ставкэ дээрэ табигдаhан зүйлнүүд Полярна дүхэриг саана суднаар ябалгын түү дэ шэнэ юумэ нээнэ бшуу.

ҮИЛСЭДЭ... БААБГАЙ

ЮРЭ БУСЫН «юцмэн» залуу эмэ баабгай hа Усть-Каменогорскын п бии болобо. Энэ хаанаhаа ра ка срэбэ гээшэб? Хото родто циркшье үгы, ой т аяар х о...

Гүйлдэжэ ерэhэн хүбү энэ нюусые элирүүлбэ.

— Алёнушка, Алёнушка, гэжэ эдэнэр хошхаралдаа. Ерыш наашаа!

Иигэжэ дуудахадань, баабгай урда ань ошобо. дэн г э, энэ эмэ баабгай ластиин эдир натуралист дай станцида тэжээгд байшоо.

Тэрэ Зүүн Казахстанд олон тоото пасекын нэгэн тэжээгдэhэн байгаа. Томо болоходоо, аяг зангынь хүд ба. Тиигэhээр энэ баах зүгын гэрнүүдые урик- гэр иишэ тиишэнь шэдэжэ бэ. Тус ажахын хүнүүд басбгайтаяа хахасахые hэн. Тиин тэрэниие эдир н ралистнуудта бэлэглэhэн гаа. Алёнкые гэнжэдэ бар Зүгөөр баряанда байжа у гүй эмэ баабгай гэнжэеэ halaad, хото город соог ябажа ябаа бшуу. (ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Түрүүшүүлэй жэшээ дээрэ hураха» — түрүү бэшэг. «Малай үбэлжэлгэ» — «суглуулбари. ТАСС-ай hүүлэй шэнэ hонин.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Тэрэнэй нангин хэрэг» — Р. Макальскаягай статья. «Шанарта хубилалтануудай болоходо» — В. Бадмаевай статья.

Гурбадахи хуудаhанда. «Түгэсхэлэй бодомжонууд» — В. Новаторовай статья. «СССР-эй химиин промышленность: ойрын жэлнүүдэй ерээдүй» — АПН-эй статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Спорт. Нютаг нютагай hонин.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 9.00 — «Энээниие та шадахал байхат» (үнгэтэ). 10.00 — «Минии Москва» — телевизионно шэнжэлэл. 11.00 — Оноре де Бальзак. «Красная гостиница» (үнгэтэ). 11.50 — Забhарлалга. 12.00 — Шэнэ hонин. 12.10 — «Горнистнар, дохёо үгыт!» (үнгэтэ). 12.55 — «Мүнөө сагай эрдэм наука». 13.25— «СССР-эй арадай артист А. Огнивцев дуулаха» (үнгэтэ). 13.45 — «Партиин түсэб — арадай хэрэг». «Шанарай экономико ба экономикын шанар» (үнгэтэ). 14.30 — «Матрос Чижик» — уран hайханай фильм (үнгэтэ). 15.55 — Забhарлалга. 16.05 — Искусствын мастернуудай концерт (үнгэтэ). 16.40 — **«Съездhээ съезд хүрэтэр». Совет Туркмени** (үнгэтэ). 18.30 — «Время». 19.00— СССР-эй арадай артист А. Огнивцев дуулаха (үнгэтэ). 19.20 — «Партиин түсэб — арадай хэрэг». «Шанарай экономико ба экономикын шанар» (үнгэтэ). 20.05 — Оноре де Бальзак. «Красная гостиница» (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 21.00 — «Хүгжэлтэ ургалтын түсэбүүд» (буряадаар).

«Орбита». 21.25 — **«XII үбэлэй Олимпийскэ наадан эхилэлгэ». Инсбругhээ дамжуулга** (үнгэтэ). 23.00 — Концерт. 23.20 — Забhарлалга. 23.30 — «Мүнөө сагай эрдэм наука». 24.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.20 — Һурагшадта зорюулагдаhан «Хонхо» гэжэ тележурнал (буряадаар). 19.40 — Һурагшадта. «Шинии номой хуудаhануудаар». 20.05 — «Техническэ мэдээсэлэй hонин. 20.40 — Телевизионно hонин.

«Орбита». 21.00 — Шэнэ hонин. 21.15 — «Спортлотогой» тираж (үнгэтэ).

РИМ

Хани харилсаамнай үргэдэнэ

ТАСС

СССР-эй ба Италиин хоорондохи эрдэм, техникын харилсаанай хамтын комиссиин хоёрдохи сесси хүдэлмэрээ эндэ дүүргэбэ. Эдэ асуудалнуудаар харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ тухай протоколдо гар табигдаа, хамтын коммюнике баталагдан абтаа.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй дүнгүүд эрдэм, техникын талаар совет-итальян харилсаа саашадань амжалтатайгаар хүгжөөлгэдэ шухала удха шанартай байна гэжэ хоёр тала тэмдэглээ. Ниитэ Европын зүблөөнэй түгэсхэлэй актын гол ёhонуудай үндэhөөр харилсаа холбоогоо үргэдхэхын тула хүсэлэл оролдолгоёо нэгэдүүлхэ эрмэлзэлтэй байhанаа мэдүүлбэ.

СССР-эй болон Италиин хоорондохи эрдэм, техникын харилсаае хүгжөөхэ арбан жэлэй программые комисси хаража үзөөд, hайшааhан байна. Хамтын комиссиин гурбадахи сессиие 1976 оной hүүл багта гү, али 1977 оной эхеэр Москвада үнгэргэхые хараалагдаа.

ХЕЛЬСИНКИ

Луис Корваланай ами наhан аюулда оронхой

ТАСС

Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Луис Корваланай ами наhан мүнөө ехэ аюулда ороод байнхай. Фашис хунта тэрэниие гэмнэhэн худал хуурмаг ябуулга хэхээр бэлэн болонхой. Сүүдые январиин 20-до үнгэргэхэ гэhэн аад, удаань хойшолуулhан байна гэжэ Луис Корваланай басагад Вивиана ба Мария Виктория гэгшэд «Тиедонантая» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Бүхы ами наhаяа арадайнгаа тэмсэлдэ зорюулhан Луис Корваланиие «флодто hүйдхэлтэ ябуулга» хээ гэжэ худалаар гэмнэhэниинь одоо гайхалтай байна гэжэ тэдэнэр хэлэбэ. Мүнөө тэрэ «Трес-Аламос» гэжэ концлагерьта байлгагдана.

Һүүлэй үедэ Л. Корваланай бэе улам муудаа. Тэрэнэй хото хабдартай болонхой, үе мүсэнь hэлхэрэн хабдаа. Фашис хунтын концлагерьнуудта тамалагдан зобоогдожо байдаг бүхы хүнүүд иимэ үбшэнтэй болонхой гээд Луис Корваланай басагад хөөрэнэ.

Луис Корваланиие, политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө шорон түрмэнүүдтэ хаагдаhан Чилиин бүхы патриодуудые сүлөөлхэ эрилтэтэйгээр тэдэ дэлхэйн олониитэдэ хандаhан байна.

ЛУАНДА

ТЭМСЭЛ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

ТАСС

Эхэ ороноо сүлөөлхын түлөө тэмсэлээ шангадхаха гэhэн уряатайгаар Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөн (МПЛА) Анголын арадта хандаба.

Колонизаторнуудта эсэргүүгээр Анголын арадай хэhэн зэбсэгтэ тэмсэлэй эхилhэнhээ хойшо 15 жэлэй ойн февралиин 4-дэ гүйсэхээ байhантай дашарамдуулан, МПЛА-гай Политбюро мэдүүлгэ эндэ тунхаглуулба. Анголын Арадай Республикын бэеэ дааhан байдалай эрхэ байдалда энэ hайндэр түрүүшынхээ тэмдэглэгдэжэ байна гээд мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

ФНЛА-гай, УНИТА-гай хархис бүлэглэлнүүдэй түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн правительство Анголодо тогтоохые баруунай хэдэ хэдэн оронууд hэдэнэ гээд МПЛА-гай мэдүүлгэ дотор эрид буруушаагдана. МПЛА-е үты хэхэ гэhэн зорилго эдэнэр урдаа табина.

Анголын арадай тэмсэлтэй hанал нэгэтэй байлгын Луандада нээгдэhэн онсо яаралтай уласхоорондын конференциие МПЛА hайшаан амаршалха зуураа, уласхоорондын энэ хуралдаан Анголын арадай түйлалтануудые бэхижүүлхэ, Анголын Арадай Республика тогтоохо хэрэгтэ ехэ туhа хүргэхэ байна гэжэ тэмдэглээ.

ЛОНДОН

Урда Африкын коммунистнуудтай hаналаа нэгэдэлгэ

ТАСС

Анголын арадай тэмсэлтэй hаналаа нэгэдэлгын февралиин 2-то Луандада нээгдэhэн уласхоорондын онсо яаралтай конференциие Африкын национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүд, политическэ ба ниитын эмхинүүд, дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы олониитэ hайшаан амаршалба. Урда Африкын Коммунис партиин (ЮАКП) түрүүлэгшэ Ю. Даду ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, Анголын арадые, тэдэнэй манлай — Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөө (МПЛА) бүрин дэмжэжэ байhанаа ЮАР-ай түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдэй үмэнhөө мэдүүлбэ.

Урда Африкын зэрхэг түримхэйшүүл, Анголын хархис хүсэнүүд империалис этэгээдүүдээр дэмжэгдэн тухирагдажа, орон дотор шэнэ түхэлэй колониалис, дахуулнуудай ёhо гурим тогтоохые оролдоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Анголодохи тэмсэлhээ гансал Урда Африкын бэшэ, харин бүхы түбиин арадуудай ерээдүй дулдыдаха байна гэжэ ЮАКП-гэй түрүүлэгшэ мэдүүлhэн байна. Урда Африкын хүн зониие дарлаха, байгаалиинь баялигуудые хайра гамгүйгөөр ашаглаха гэhэн империалистнуудай, расистнуудай хорото муухай ябуулганууд бүгэдэ ниитын эб найрамдалай хэрэгтэ хоро хүргэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

МПЛА түрүүтэй Анголын патриодуудай үнэн хэрэгэй илаха ушарта батаар этигэн найдажа байhанаа Юсуф Даду мэдүүлбэ.

АЛЖИР

Алжирай агентствын мэдээсэл

ТАСС

Мароккодо эсэргүү дайн байлдаа үүдхэхые Алжир хүсэнэ гэhэн Мароккын хэблэлэй элирхэйлэлгые Алжирай АПС гэдэг информаци, онно агентство эрид буруушааба. Иимэ баримта ямаршье үндэhэгүй байна.

Баруун Сахара тушаа Рабадай хараа бодол тэндэхи байдалые улам түгшүүрилтэй шанга болгоо гээд АПС тэмдэглэнэ. Алжирай армиин подразделениин Сахарын хүн зондо эдеэ хоолой зүйлнүүдые, эм дом абаашаад, Амгалын район шадар бусажа ябахадань, Мароккын зэбсэгтэ хүсэнүүд добтолhон байна гээд агентство мэдээсэнэ. Һайн hайхан уг зорилго бэелүүлhэн Алжирай багахан подразделенидэ эсэргүүгээр Мароккын зэбсэгтэ хүсэнүүд авиаци, танк хэрэглэhэн байгаа.

Редакторай орлогшо М. Н. НИМАЕВ

Манай адрес, телефонууд

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 3[illegible] телефоны: приемная — 2-54-93, секретариат — 2-66-77, общественная приемная — 2-56-62.

□ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-02325. Заказ № 015[illegible]